RIKU

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOUREN

3 / 2018

VÄKIVALTARIKOKSET

Katuväkivallassa näkyy lisääntymisen merkkejä

Sisarusten välinen vakava väkivalta

Syyttäjän toimintaan ei vaikuta ihmisen asema tai koulutus

Helsingin käräjäoikeuden mediaryhmä avaa rikostapausten viestintää

Mitä kuuluu MARAK-menetelmälle?

Suomen Setlementtiliitto • Ensi- ja turvakotien liitto • Suomen Mielenterveysseura
Mannerheimin Lastensuojeluliitto • Suomen Punainen Risti • Kirkkohallitus

RIKU-lehti ilmestyy seuraavan kerran huhtikuussa 2019

Toimitus:
Päätoimittaja
Leena-Kaisa Åberg
Toimitussihteeri
Sami Liukkonen
Toimituskunnan jäsenet
Maatu Arkio-Lampinen
Veli Hukkanen
Jaana Koivukangas
Jenni Lehtonen

Kannen kuva:
Milada Vigerove StockSnap

Julkaisija:
Rikosuhripäivystys (RIKU)
Maistraatinportti 4 A 4. kerros,
00240 Helsinki
www.riku.fi

Kustantaja ja ilmoitushankinta:
Printmix Oy
Konalantie 6-8 A, 00370 HELSINKI
www.printmix.fi
vaihde 020 710 9510

Taitto ja painatus:
Printmix Oy
Painos: n. 3600 kpl

ISSN 1455-1381
Jakelu: RIKUn toimistot ja palvelupisteet ilmoittajat www.riku.fi (sähköinen versio)

RIKU on valtakunnallisesti verkottunut toimija, jonka tehtävä on parantaa rikoksen uhrin, hänen läheisensä ja rikosasiassa todistavan asemaa vaikuttamalla ja tuottamalla palveluita.

RIKUn arvoja ovat asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, luotettavuus, tasapuolisuus sekä yhteistyön ja välittämisen kulttuurin edistäminen yhteiskunnassa. RIKUn toimijat ovat valittuja ja koulutettuja vapaaehtoisia sekä palkattuja ammattilaisia. Pääsialliset rahoittajat ovat valtio ja STEA.

Tukipalvelut
- Auttava puhelin 116 006
- Juristin puhelinneuvonta 0800 161 177
- RIKUchat, kts. www.riku.fi
- Syrjinnän vastaista neuvontaa, ks www.riku.fi Palvelut
- Todistajan tukea ks. www.riku.fi Palvelut
- Nuoren rikoksen uhrin tueksi www.riku.fi/nuoret
- Henkilökohtaista tukea 31 palvelupisteestä www.riku.fi Yhteystiedot

RIKU on yhteistyöhanke, jota toteuttavat yhteistyösopimukseen perustuen Ensi- ja turvakotien liitto Kirkkohallitus, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Mielenterveysseura, Suomen Punainen Risti ja Suomen Setlementtiliitto. Tärkeimpiä muita yhteistyökumppaneita ovat alaa sivuavat viranomaiset ja järjestötoimijat.

RIKU-LEHDESSÄ TÄLLÄ KERTAA

Kuva Unsplash.com Cristian Newman

TEEMA: VÄKIVALTARIKOKSET s.5

HAASTATTELUSSA KIHLAKUNNANSYYTTÄJÄ EIJA VELITSKI s. 9

Kuva StockSnap.io Taduuda

MITÄ TEKEE KÄRÄJÄOIKEUDEN MEDIARYHMÄ s. 26

Pääkirjoitus 3
Katuväkivallassa näkyy lisääntymisen merkkejä 5
Väkivaltarikollisuuden kehitys poliisin tilastoissa 7
Kihlakunnansyyttäjä Eija Velitski: Syyttäjän toimintaan ei vaikuta ihmisen asema tai koulutus 9
Mina upplevelser av att gästchatta i "Sluta panta" 11
Sisarusten välinen vakava väkivalta 12
Lapsen väkivaltaiseen käytökseen tulee puuttua heti 14
Helsingin käräjäoikeuden mediaryhmä avaa rikostapausten viestintää 26
Rikosasian vahingonkorvaukset juristin näkökulmasta 29
Juristi vastaa 30
Työryhmä ehdottaa viranomaisille hyviä menettelytapoja uhrien huomioimiseksi rikosprosessissa 32
VOCIARE-hankkeessa selvitettiin uhridirektiivin toimeenpanoa 33
Mitä kuuluu MARAK-menetelmälle? 36
Palveluketju tukee henkirikoksen uhrien läheisten selviytymistä 38
Yhdessä henkirikoksen uhrien tueksi 40
Bahar-hanke laajentaa kunniaan liittyvän väkivallan vastaista työtä 41
Uutisia ja ajankohtaisia 44
Rikosuhripäivystyksen yhteystiedot 46

Hyvät käytännöt uhrin polulla

Rikosuhridirektiivin voimaan saattaminen Suomessa on pitänyt sisällään monta eri vaihetta ja työryhmää. Lisäksi EU:n komissio on tuottamassa selvityksiä direktiivin toimeenpanosta jäsenvaltioissa. Yhden olemme toteuttaneet me järjestöt.

Työryhmätyöskentely direktiivin toimeenpanosta alkoi Suomessa vuonna 2013 uhripoliittisen toimikunnan työskentelynä. Toimikuntaa johdettiin oikeusministeriöstä, mutta sen toteuttamisesta vastasivat myös sisä- sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Toimikunnan väliraportissa ehdotettiin rikosuhrimaksun käyttöönottoa uhrien tukipalveluiden rahoittamiseksi. Laki rikosuhrimaksusta astui voimaan joulukuussa 2016 ja se on taannut, että valtion budjettirahoitusta tukipalveluille on voitu merkittävästi lisätä. Toimikunnan loppuraportti vuodelta 2015 linjasi muun muassa uhripalveluiden toteuttamista ja rahoitusta ja loi pohjan tuleville työryhmille.

Osittain samaan aikaan uhripoliittisen toimikunnan kanssa työskenteli oikeusministeriössä ns. rikosuhrityöryhmä, joka syksyllä 2015 valmisteli hallituksen esityksen direktiivin johdosta tarvittaviksi lainsäädäntömuutoksiksi. Suurin osa lakimuutoksista astui voimaan maaliskuussa 2016.

Rikoksen uhrin tiedonsaannin edistämistä käsitellyt työryhmä työskenteli oikeusministeriön johdolla syksystä 2015 alkukesään 2016. Raportti linjaa laajasti uhrin tiedonsaantioikeuden toteuttamiseen tarvittavia toimia.

31.10.2018 ilmestyi oikeusministeriön vetämän ns. hyvien käytäntöjen työryhmän raportti *Uhri rikosprosessissa - ehdotus hyvistä menettelytavoista uhrien tarpeiden huomioon ottamiseksi*. Se on sarjassaan viimeinen tiedossa oleva työryhmä uhridirektiivin täytäntöönpanon toteuttamisessa. Tämä raportti paneutuu nimenomaan hyviin menettelytapoihin ja käytännön suosituksiin. Lisää tästä erillisessä jutussa.

Leena-Kaisa Åberg, kuva: Sami Liukkonen

Oikeusministeriötä on kiittäminen siitä, että näihin työryhmiin on otettu mukaan myös uhrityötä käytännössä tekevien kansalaisjärjestöjen edustus. Tämä ei ole mitenkään tyypillistä muissa Euroopan maissa; ei edes Pohjoismaissa. Järjestöillä on paljon tietoa juuri kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien ihmisten tilanteesta ja ne ovat ajan hermolla uusien ilmiöiden syntyessä. Siksi meitä kannattaa kuunnella myös viranomaisjohtoisessa kehittämistyössä.

Samaan aikaan hyvien käytäntöjen työryhmän työskentelyn kanssa on RIKUssa toteutettu eurooppalaisen kattojärjestömme Victim Support Europen (VSE) VOCIARE-hankkeen Suomen tutkimusosuus direktiivin käytännön toteutumisesta. Sen antamat tulokset ovat hyvin samansuuntaisia työryhmän havaitsemien kehittämiskohteiden kanssa. Arviolta vuoden vaihteessa julkaistaan tutkimushankkeen Euroopan kattava raportti, josta saadaan tietoa siitä, miten käytännöt ovat toteutuneet muissa EU-maissa. Silloin olemme viisaampia sen osalta, missä Suomessa mennään direktiivin toteutumisen osalta verrattuna muihin jäsenvaltioihin. VOCIAREstakin lisää erillisessä jutussa.

Me käytännön toimijat tiedämme kuitenkin, että iso osa työstä on vasta edessä. Hyvien käytäntöjen ja aiempien työryhmien ehdotukset ovat kaikki sellaisia, että ne ansaitsevat tulla toteutetuiksi. Meidän tehtävämme kansalaisjärjestönä on olla se vahtikoira, joka seuraa toteutumisen edistymistä. Me älähdämme, jos asiat eivät etene. Käsissämme on uusi hyvä asiakirja, johon voimme nojata tärkeässä vaikuttamistyössämme.

Nyt käsillämme oleva RIKU-lehti pureutuu väkivaltarikollisuuteen. Hyvin suuri osa apua ja tukea tarvitsevista uhreista on juuri väkivaltarikosten uhreja, vaikka apua tarvitsevat toki muidenkin rikosten uhrit. Myös RIKUssa suurin osa asiakkaista on kokenut väkivaltaa. Väkivaltarikollisuuden osalta kehitys on ainakin osittain ollut myönteinen, vaikka tilastoja voikin tulkita monella tapaa. Onneksi on tutkijoita, jotka osaavat kertoa meille, miten numeroita tulisi ymmärtää.

Leena-Kaisa Åberg
päätoimittaja
RIKUn toiminnanjohtaja

Katuväkivallassa näkyy lisääntymisen merkkejä

Kuva: Warren Wong Unsplas.com

Katuväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, joka tapahtuu yleisissä ja julkisissa tiloissa, grillijonoissa ja baarien edustoilla nimensä mukaisesti kaduilla. Poliisi kertoo omasta näkökulmastaan, miltä katuväkivalta näyttää tänään muun muassa alkoholilakimuutoksen ja poliittisen liikehdinnän vaikutuksesta.

Teksti: Heli Yli-Räisänen

Lahti – Suomen väkivaltaisin kaupunki?

Lahdella on maine väkivaltaisena kaupunkina, ja Hämeen poliisilaitoksen – joka toimii Kanta- ja Päijät-Hämeen alueilla – poliisipäällikkö **Ilkka Koskimäki** osaa kertoa, että maineella on syynsä, mutta vertailussa kuitenkin paljastuu muutakin.

– Jos verrataan Lahtea esimerkiksi Helsinkiin, Tampereeseen ja Turkuun, niin Lahti ei ole ainakaan Suomen väkivaltaisin kaupunki. Lahdessa on pahoinpitelyjä tuhatta asukasta kohti vuosittain noin kolme, kun Helsingissä puolestaan jopa yli kuusi. Ryöstöjä Lahdessa on vähemmän kuin vaikkapa Oulussa. Tietysti kaupungin luonne vaikuttaa tähän. Helsinki esimerkiksi on viihdekeskus, jonne tullaan viettämään vapaa-aikaa muualtakin.

Koskimäki kertoo, että Lahden maine väkivaltaisena kaupunkina saattaa selittyä viimeaikaisten poikkeuksellisien tapauksien myötä.

– On ollut ampumatapauksia. Ihan julkisilla paikoilla on ammuttu tai uhattu aseella ja lisäksi asunnon oven läpi on ammuttu aseella, näitä on tullut viikoittain. Ampuma-aseiden määrä on suhteellisen suuri Lahdessa. Siitä kertoo sekin, että aseiden takavarikointimäärät ovat Lahden ja ylipäätään Hämeen alueella suuria. Meillä on myös keskitytty huumeiden tor-

juntaan, ja siitä on ollut mediassa myös se saattaa luoda mielikuvaa Lahdesta.

Alkoholilain muutoksen vaikutukset
Alkoholilain muutos on Koskimäen näkemyksen mukaan lisännyt katuväkivaltaa.
– Vaikea sille on nähdä muuta selitystä, kun alkoholisidonnaiset tehtävät aamuviiden ja -kuuden välillä ovat lisääntyneet. Joitain kuukausia kohden saattaa olla 70–80 tehtävää lisää aiempaan verrattuna. Siihen toki lukeutuu muitakin tehtäviä kuin katuväkivaltaan liittyvät, mutta alkoholi näissä tapauksissa on jotenkin mukana.

Yleisillä paikoilla tapahtuneet pahoinpitelyt ovat Hämeen alueella lisääntyneet.
– Viime vuosi oli ennätyksellinen 2010 -luvulla: 2590 pahoinpitelyä. Tänä vuonna pahoinpitelyjä on ollut yleisillä paikoilla 140 enemmän, kun puolestaan yksityisillä paikoilla määrät ovat lähteneet laskuun. En näihinkään oikein muuta selitystä keksi kuin alkoholilakiuudistuksen, mutta asiaa pitää arvioida tulevaisuudessa pidemmältä ajalta.

> **”Ravintoloiden pidentyneet aukioloajat näkyvät tehtävien määrässä.**

Koskimäki sanoo, että ravintoloiden pidentyneet aukioloajat näkyvät tehtävien määrässä.
– Meidän koko hälytystehtävien määrä oli viime vuonna laitoksen alueella reilu 20 000, ja tänä vuonna on jo 1 500 enemmän. Näistä lisääntyneistä tehtävistä osa on oma-aloitteisia tehtäviä, mutta työn painopiste on siirtynyt illasta aamuyöhön, lisäys näkyy siellä eniten.

Poliittisen liikehdinnän katuväkivalta
Helsingin poliisilaitoksen komisario **Jarmo Heinonen** muistuttaa, että ääriliikkeistä puhuminen ei ole aivan yksinkertaista.

Poliittisesta ääriajattelusta puhuttaessa on jakolinja perinteisesti asetettu oikeiston ja vasemmiston väliin, mutta koska oikeistoon ja vasemmistoon voi jakaa aika monella perusteella, ovat äärioikeisto ja äärivasemmisto nykyään katuväkivallan kannalta lähinnä puhekielisiä termejä. Katutasolla mielipiteitä voimakkaasti jakaa ainoastaan suhtautuminen maahanmuuttajiin. Oikeisto suhtautuu humanitääriseen maahanmuuttoon negatiivisesti ja vasemmisto positiivisesti. Liäksi ollakseen aatteen ääripäässä, pitää asioihin suhtautua jyrkästi ja olla valmis edistämään omaa asiaa voimavaroja säästämättä, väkivalloin tai muutoin rikollisella tavalla.

Heinonen kertoo, että sisäministeriö on vuodesta 2013 julkaissut väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksia, joissa on tarkasteltu muun muassa poliittisten ääriliikkeiden tekemiksi epäiltyjä rikoksia.

Tuoreimmassa tilannekatsauksessa todetaan, että vuonna 2017 ekstremistisiä rikosepäilyjä kirjattiin noin sata. Kaksi kolmasosaa näistä tapahtui Helsingissä ja suurimmassa osassa tekijöiksi epäiltiin äärioikeistoksi luokiteltua tahoa. Suuri osa äärioikeiston tekemäksi ilmoitetuista rikoksista tapahtui Helsingin rautatieasemalla olleen mielenosoituksen yhteydessä.

Poliisi katsoo vain tekevänsä työtään
Heinonen sanoo, että oikeisto on ollut tyytymätön viranomaisten esittämiin lukuihin rautatieaseman mielenosoituksesta, koska niissä on mukana myös perättömiksi osoittautuneet tapaukset. Äärioikeiston mielestä tämä saa heidät näyttäytymään väkivaltaisempana, kuin mitä he ovat. Maahanmuuttajiin myönteisesti suhtautunut joukko on puolestaan katsonut lukujen osoittavan, että poliisi sallii väkivaltaisten rasistien telttailla Helsingin keskustassa ja pahoinpidellä ohikulkijoita.
– Tilannetta läheltä seuranneena väittäisin, että poliisi teki vain työtään annettuja ohjeita seuraten. Ihmisten ilmoittamista tapauksista, joita he pitivät rikoksina, kirjattiin rikosilmoitus. Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsausta varten tietojärjestelmästä koottiin rikokset ennalta annettuja määrittelyjä noudattaen, jolloin lopputulos oli kerrotun kaltainen.

Heinosen mukaan poliittisten ääriliikkeiden välisestä väkivallasta ei tarvitse Suomessa vielä olla erityisen huolissaan.
– Toisaalta olemme nähneet muualta maailmasta, miten ääriliikkeiden vastakkainasettelusta on seurannut vakavia yhteenottoja, joissa omaisuutta on vahingoittunut suuria määriä, eikä henkilövahingoiltakaan ole vältytty. Nähdäkseni meidän pitäisikin Suomessa tarkoin miettiä, mitä voisimme nykyisessä tilanteessa tehdä, jotta tulevaisuudessa tilanne voimakkaasti asioista ajattelevien vastakkainasettelun osalta ei olisi nykyistä pahempi.

Vastapuolien on vaikea ymmärtää toisiaan
Heinonen näkee keskustelun tärkeäksi, mutta toteaa myös, että nykyään tuntuu olevan haasteellista saada vaikeista asioista ymmärtävää keskustelua.
– Kuulemani mukaan Euroopassa on saavutettu hyviä tuloksia tuomalla eri mieltä olevia ihmisiä keskustelemaan vahvasti moderoituun sosiaalisen median palveluun, jossa moderaattorit ovat pitäneet huolen, että epäasialliset viestit poistetaan keskustelusta, ja samalla luodaan tila, jossa aidosti asiasta keskustelua haluavat voivat tuoda mielipiteensä ja perustelunsa esiin. Näkisin mielelläni, että jotain vastaavan kaltaista kokeiltaisiin myös Suomessa. Poliisissa olemme yrittäneet pitää jonkinlaisia keskusteluvälejä yllä kaikkiin osapuoliin, ja vaikkemme voisi oikeusjärjestyksemme vastaisina joitain näkemyksiä hyväksyä, niin voisimme silti yrittää ymmärtää mistä ajatukset johtuvat.

Heinonen myöntää, että kehittyäkseen yhteiskunta usein tarvitsee radikaalejakin ajatuksia.
– Ääripäähän ajautunut, muita ymmärtämätön ihminen kuitenkin on yleensä osa ongelmaa, ei osa ongelman ratkaisua. Eri mieltä muiden kanssa saa olla, mutta toimimalla toisia vastaan laittomilla, väkivaltaisilla keinoilla ei saada mitään hyvää aikaan. Ennustaisin, että kestää vielä kauan ennen kuin tilanne suuremmin muuttuu suuntaan tai toiseen. Tulevaisuutta odotellessa jokainen voi miettiä, onko osaltaan edistämässä väkivaltaa vai vähentämässä sitä.

Mitä ekstremismi on?

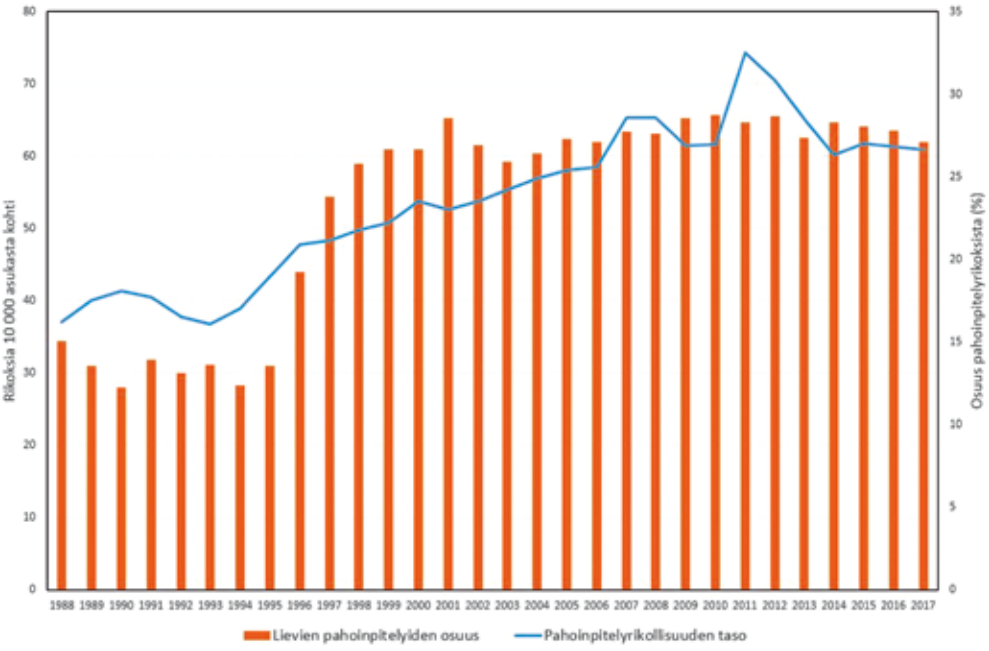
Ekstremismillä tarkoitetaan erityisesti poliittisten mielipiteiden tai asenteiden äärimmäistä jyrkkyyttä, ääriajattelua tai äärimmäisyyksiin menevää toimintaa.

Kun ääriajattelulla oikeutetaan väkivaltaa tai väkivallan käyttöön kannustetaan tai väkivallalla uhataan, puhutaan **väkivaltaisesta ekstremismistä**. Terrorismi on yksi esimerkki väkivaltaisesta ekstremismistä.

Esktremismin ohella puhutaan usein myös **radikalisoitumisesta** ja **väkivaltaisesta radikalisoitumisesta.**

Väkivaltarikollisuuden kehitys poliisin tilastoissa

Henkirikosten määrä on vähentynyt Suomessa ja muissa läntisissä teollisuusmaissa trendinomaisesti 1990-luvun puolivälistä alkaen.

Kuvio 1. Pahoinpitelyrikollisuuden tason ja rakenteen kehitys poliisitilastossa 1988–2017 (Tilastokeskus)

Kehityksen syistä ei vallitse yksimielisyyttä. Selitykset voi jakaa kolmeen päätyyppiin: länsimaiset yhteiskunnat ovat muuttuneet aiempaa väkivallattomammiksi (kulttuuriset ja rutiinitoiminnoissa tapahtuneet muutokset), väkivallan määrä ei ole muuttunut mutta kuolleisuus väkivaltaan on vähentynyt (mobiilivallankumous, ensihoidon kehitys ja kaupungistuminen) ja väestöt ovat vanhentuneet (rikosaktiivisimpien ikäryhmien suhteellinen osuus kokonaisväestöstä on supistunut). Ne eivät sinänsä ole toisiaan poissulkevia, vaan taustalla saattaa olla erilaisia yhtäaikaisia kehityskulkuja.

Väestön vanhenemisen vaikutus

Väestön vanhenemisen suora vaikutus on varsin yksinkertaisesti laskettavissa. Jos ikäryhmäkohtaiset rikollisuustasot olisivat Suomessa pysyneet vakaina, 1990-luvun alkupuolen vuotuinen surmattujen keskimäärä, 160–170 uhria, olisi kolmessakymmenessä vuodessa vähentynyt 10–15 uhrilla. Ikäryhmäkohtaiset rikollisuustasot eivät ole kuitenkaan pysyneet vakaina, vaan romahtaneet, joten meillä surmataan nykyisin vuosittain enää 70–90 ihmistä. Selitettäväksi jää siten vuosittain 70–80 tilastoista kadonnutta uhria, joita ei voi panna väestön ikääntymisen piikkiin.

Olisiko suomalainen yhteiskunta todellakin muuttunut aiempaa väkivallattomammaksi vai osaammeko vain nykyisin paikata väkivallan seurauksia entistä tehokkaammin?

Piilorikollisuuden vaikutus tilastoissa

Poliisin tilastoiman pahoinpitelyrikollisuuden kehitys ei pikaisesti vaikuttaisi tukevan käsitystä suomalaisen yhteiskunnan muuttumisesta väkivallattomammaksi. Pahoinpitelyrikoksia kirjattiin 1990-luvulla keskimäärin 22 200 vuodessa, kuluvalla vuosikymmenellä määrä on ollut 35 140 – 60 prosenttia enemmän (kuvio 1). Muutos voi kuitenkin kuvata fyysisten väkivallantekojen määrän lisääntymisen sijasta myös yhteiskunnan entistä tuomitsevampaa suhtautumista väkivaltaan.

Poliisitilastotietojen tulkintaa vaikeuttaa nimittäin piilorikollisuus. Tutkimusten perusteella pahoinpitelyrikoksista kirjautuu poliisin rekistereihin alle 10 prosenttia. Mitä lievemmästä väkivallasta on kyse, sitä harvemmin se ilmoitetaan poliisille tai tulee muutoin ilmi. Toisaalta poliisin kirjaamiskynnys lievissä väkivallanteoissa on tavallista korkeampi, varsinkin jos osapuolet eivät ole halukkaita yhteistyöhön.

Kun piilorikollisuuden osuus on yli 90 prosenttia, tilastot mittaavat ennemminkin kansalaisten ja poliisin väkivaltaan suhtautumisessa tapahtuvia muutoksia kuin tosiasiallisten väkivallantekojen määrällistä kehitystä. Muutokset väkivaltaan suhtautumisessa voivat tapahtua monella tasolla: lainsäädännössä, kansalaisten väkivallan kokemisessa ja ilmoittamisessa ja poliisin alttiudessa kirjata tietoon tulevia väkivallantekoja.

Lainsäädäntömuutosten vaikutus

Lainsäädännön muutokset ovat viime vuosikymmeninä vaikuttaneet kirjatun pahoinpitelyrikollisuuden määrään ja rakenteeseen selvimmin vuosina 1995 ja 2011.

Tunnusmerkistöjen ja syyteoikeuden muutokset vuonna 1995 lisäsivät kirjattujen lievien pahoinpitelyjen määrää sekä näennäisesti (rajanveto lievän ja perusmuotoisena pahoinpitelyn välillä muuttui) että tosiasiallisesti (poliisi alkoi tehdä aiempaa useammin rikosilmoituksia parisuhde- ja perheväkivaltaan liittyneistä kotihälytystehtävistä).

Syyteoikeuden muutos vuonna 2011 lisäsi niin ikään parisuhde- ja perheväkivaltaan liittyneestä väkivallasta tehtyjen rikosilmoitusten määrää. Samansuuntaista muutosta, väkivallan käsitteen laajenemista ja puuttumiskynnyksen madaltumista, ilmentää myös jo aiemmin 1980-luvulla tapahtunut kuritusväkivallan kriminalisointi.

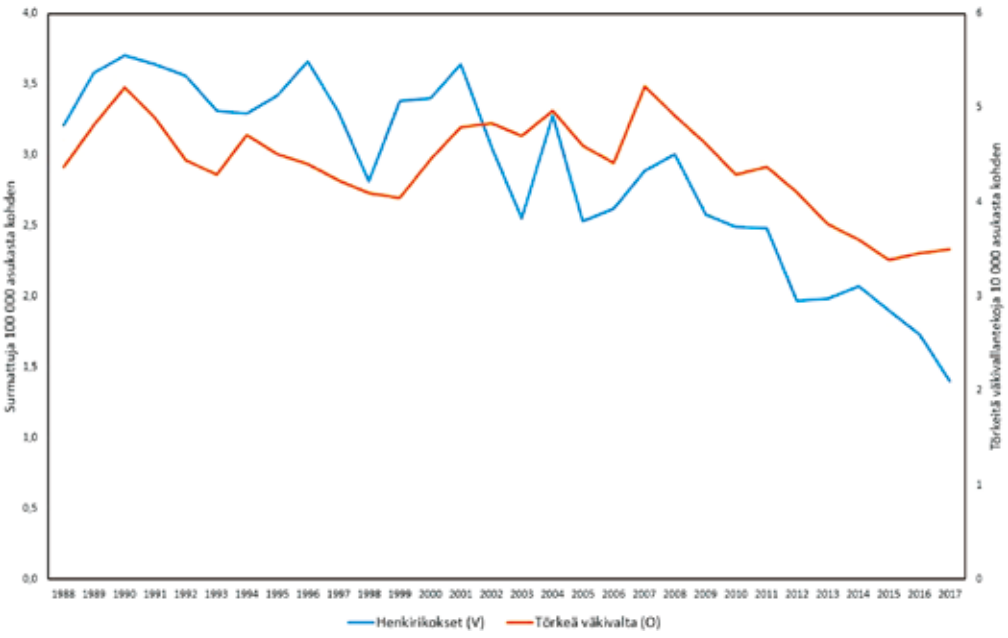
Uhritutkimusten tulokset
Vertailukelpoisia uhritutkimustietoja väkivallan ilmoittamisesta poliisille on saatavissa kahdelta ajanjaksolta: 1980–2009 ja 2013–2017. Ensimmäisellä ajanjaksolla vähintään lyönnin sisältävän väkivallan ilmoitusaste nousi vuoden 1980 kuudesta prosentista 2000-luvun kyselyjen keskimäärin 18 prosenttiin. Uudistetussa kansallisessa rikosuhritutkimuksessa ilmoitusaste on vaihdellut 11 ja 15 prosentin välillä ilman selvää trendiä. Ilmoitusastetta mittarina käyttäen väkivaltaan suhtautuminen tiukentui valtaväestössä selvästi 1980-luvulta 2000-luvulle, kuluvalla vuosikymmenellä suurempia muutoksia ei enää ole ollut havaittavissa.

Vuosien 1980 ja 2009 välillä tapahtuneella ilmoitusasteen muutoksella oli periaatteessa myös huomattava vaikutus tilastoidun pahoinpitelyrikollisuuden määrään. Uhritutkimusten näyttämät ilmoitusasteet ovat huomattavasti tosiasiallisia korkeammat useammastakin syystä, mutta jos niiden näyttämän muutoksen suuruusaste oli paikkansapitävä ja yleistettävissä koko väestöön, vähintään perusmuotoisten pahoinpitelyrikosten vuotuinen kokonaismäärä olisi vähentynyt neljänneksen vuosien 1980 ja 2009 välillä eikä suinkaan kaksinkertaistunut kuten poliisitilasto näyttää. Vuodesta 2013 vuoteen 2017 tilastoidun pahoinpitelyrikollisuuden määrä on vähentynyt kuusi prosenttia ilmoitusasteen pysyessä suhteellisen vakaana.

Tuomitsevammat asenteet
Tilastoidun pahoinpitelyrikollisuuden kasvu viime vuosikymmeninä vaikuttaisi siten johtuvan yhteiskunnan ja kansalaisten aiempaa tuomitsevammasta suhtautumisesta väkivaltaan ja erityisesti lievän väkivallan aiempaa paremmasta viranomaisten tietoon tulemisesta ja tilastoinnista.

Tätä arviota tukee sekin, että parhaiten poliisin tietoon tulevan vakavia vammoja aiheuttavan väkivallan kehitys on noudatellut henkirikollisuuden kehitystä. Henkirikoksen yritysten ja törkeiden pahoinpitelyiden vuotuinen yhteismäärä oli 1990-luvulla keskimäärin 2 300, viime vuosina 1 900 – laskua vajaa viidennes (kuvio 2).

Onko väkivalta vähentynyt?
Poliisitilaston näyttämä pahoinpitelyrikollisuuden kasvu ei siten puhu sitä vastaan, että suomalainen yhteiskunta olisi muuttunut viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana aiempaa väkivallattomammaksi – ainakin jos kriminalisoitua fyysistä väkivaltaa käytetään mittarina. Siihen, että henkirikosten määrä on puolittunut, kun lasku tilastoidussa muussa törkeässä väkivallassa on ollut vaatimattomampaa, on saattanut vaikuttaa myös väkivaltavammakuolleisuudessa tapahtuneet muutokset.

Kuvio 2. Henkirikollisuuden ja muun törkeän väkivallan (törkeät pahoinpitelyt ja henkirikoksen yritykset) tason kehitys poliisitilastossa 1988–2017 (Tilastokeskus)

Henkirikollisuuden kehityksen perusteella kaikki väkivallan tyypit eivät kuitenkaan ole vähentyneet samalla tavoin. Henkirikollisuuskuolleisuuden muutos on Suomessa tapahtunut samansuuruisena miehiin ja naisiin kohdistuneissa surmissa, mutta koskenut yksinomaisesti miesten tekemiä väkivallantekoja. Naisten tekemät henkirikokset eivät ole vähentyneet, tosin ne ovat edelleenkin huomattavasti harvinaisempia kuin miesten tekemät. Muutos on keskittynyt nimenomaan alkoholisidonnaiseen väkivaltaan ja ollut jyrkempi väkivallan riskiryhmiin kuulumattomassa väestössä kuin riskiryhmissä. Suhteellisesti eniten ovat vähentyneet keski-ikäisten työelämässä olevien miesten henkirikokset.

Mikä muutosta selittääkin, kulttuuri, rutiinitoiminnot tai jokin muu, kysymyksessä näyttäisi olevan nimenomaan miesväestössä tapahtunut kehitys ja erityisesti miesten vapaa-ajan ja päihteiden käyttöön liittynyt muutos. Oikeampaa kuin puhua suomalaisen yhteiskunnan muuttumisesta väkivallattomammaksi olisikin ehkä puhua suomalaisten miesten muuttumisesta aiempaa väkivallattomammiksi.

***Martti Lehti**, yliopistotutkija Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti*

Lähteet:
Aromaa, K. & Lehti, M. *(2017). How to Improve the Productivity of Crime Statistics. Kriminologijos studijos 4/2016, 47–71. www.zurnalai.vu.lt/kriminologijos-studijos/article/view/10727/8811*
Kivivuori, J. *(2015). Understanding Trends in Personal Violence: Does Cultural Sensitivity Matter? Teoksessa M. Tonry (toim.). Why Crime Rates Fall and Why They Don´t. Crime and Justice 43. Chicago: The University of Chicago Press, 289–340.*
Lehti, M. *(2016). Henkirikollisuuden viime vuosikymmenten kehitys Suomessa. Teoksessa Poliisin toimintaympäristö: Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2016. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 125. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, 154–161. www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/117042/Raportti_125_verkko.pdf*
Lehti, M. *(2018). Henkirikoskatsaus 2018. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin katsauksia 28/2018. hdl.handle.net/10138/233586*
Näsi, M., Danielsson, P., Aaltonen, M. & Lehti, M. *(2018). Pahoinpitely- ja ryöstörikokset. Teoksessa H. Niemi (toim.). Rikollisuustilanne 2017. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin katsauksia 29/2018. helda.helsinki.fi/handle/10138/239656*

Kihlakunnansyyttäjä Eija Velitski:

Syyttäjän toimintaan ei vaikuta ihmisen asema tai koulutus

Kihlakunnansyyttäjä Eija Velitskille tulee ensi kesänä täyteen 23 vuotta syyttäjälaitoksen palveluksessa. Suuren osan työurastaan Velitski on toiminut syyttäjänä Helsingin syyttäjänvirastossa, mutta mukaan mahtuu myös muutamien vuosien komennus Pietarissa.

Teksti: Sami Liukkonen

Eija Velitskin työhuone sijaitsee Helsingin Salmisaaressa vanhassa Alkon viinatehtaan rakennuksessa, joka 2000-luvun alussa remontoitiin Helsingin oikeustaloksi. Työhuoneen ikkunoista aukeaa idyllinen maisema Lauttasaarensalmen yli Lauttasaareen.

– Joutsenten saapuminen keväisin on aina vaikuttava näky, kertoo Velitski.

Oikeustalolla toimii Helsingin käräjäoikeus, syyttäjänvirasto, hovioikeus sekä oikeusaputoimisto. Velitski on uransa aikana toiminut syyttäjänä lukemattomissa erilaisissa oikeusjutuissa. Julkisuudessa hänet on nähty syyttäjänä myös monissa isoissa ja paljon mediahuomiota saaneissa oikeudenkäynneissä.

Eija Velitski kertoo, että työura syyttäjänvirastossa on ollut erittäin mielenkiintoinen, jokainen työpäivä on ollut erilainen ja koskaan aamulla ei voi tietää, että mihin päivän käsiteltävät jutut johtavat. Syyttäjänvirasto on myös ollut aitopaikka seurata rikoksen uhrien eli asianomistajien aseman kehitystä suomalaisessa oikeudenkäytössä.

– Kun mietin rikoksen uhrin asemaa, niin ensin tekee mieli sanoa, että mikään ei ole muuttunut. Suomalainen oikeusprosessi on niin muodollinen, tiukat muotovaatimukset varmistavat kaikkien asianosaisten oikeusturvan. Meillä on järjestelmä, joka varmistaa useaan otteeseen, että jokainen asianosainen on saanut sanoa sanottavansa. Mutta toisaalta avoimuuden lisääntyminen on se, mikä on muuttunut vuosien saatossa, pohtii Velitski.

Velitskin mielestä lainsäädäntö Suomessa on kunnossa, eikä hänelle ole tullut työuransa aikana kertaakaan tunnetta, että viranomaisten toiminta olisi estänyt uhria saamasta apua. Kaikilla on Suomessa myös yhtäläiset mahdollisuudet saada oikeutta.

– Jollakin lailla prosessi on muuttunut koko ajan oikeudenmukaisempaan suuntaan. Oikeusprosessissa mukana olevat virkamiehet ovat hyvin valveutuneita ja pitävät huolen, että kaikkien oikeuksia kunnioitetaan, toteaa Velitski.
– Esimerkiksi syyttäjän ammatti on sellainen, että täällä ei katsota miltä ihminen näyttää, mikä hänen asemansa on, missä tehtävässä hän toimii tai mikä henkilön koulutus on. Kaikkia kohdellaan samojen periaatteiden mukaisesti, jatkaa Velitski.

Katse ja eleet saavat toisen vaikenemaan
Oikeudenkäynnin tiukat muotovaatimukset varmistavat, että jokainen voi kertoa oikeudenkäynnissä oman näkemyksensä tapahtuneista.
– Valitettavasti syyttäjänä olen nähnyt lukemattomia kertoja, miten tämä mahdollisuus jää käyttämättä ja tästä olen ollut huolissani aina. On kyse uhrin kokemasta pelosta ja tekijään nähden alisteisesta asemasta. Siihen ei tarvita kuin tietty katse tai ele tekijältä, niin uhri menee lukkoon, eikä uskalla enää puhua mitään, kertoo Velitski.
– Etenkin tapauksissa, joissa on kyse lähisuhdeväkivallasta, tämä on yleistä. Usein uhreista vaistoaa, että on jotain mitä pitäisi kertoa, mutta he eivät saa sitä kerrottua. Kun pelko on pois, niin uhri uskaltaa puhua myös näistä kokemuksistaan avoimesti, jatkaa Velitski.

> **”Siihen ei tarvita kuin tietty katse tai ele tekijältä, niin uhri menee lukkoon.**

Asianomistajalla on mahdollisuus kieltäytyä todistamasta tilanteissa, kun rikoksesta epäiltynä on hänen lähipiiriin kuuluva henkilö kuten aviopuoliso tai entinen puoliso.
– Tämän mahdollisuuden käyttäminen ei ole esimerkiksi lähisuhdeväkivaltatapauksissa harvinaista. Koska käräjäoikeusprosessit käydään suullisesti, on uhrin omalla kertomuksella suuri merkitys. Jos uhri vaikenee oikeudessa, niin tuomion langettamiseksi tarvitaan muita todisteita tai todistajia. Edes se ei välttämättä riitä tuomioon, että tekopaikalle on kutsuttu poliisit ja uhri olisi kertonut esitutkinnassa tapahtuneesta väkivallasta, jos uhri vaikenee oikeudessa, kuvailee Velitski.
– Tapauksissa, joissa uhri pelkää ja vaikenee, voi olla hyötyä, jos esimerkiksi poliisipartio on kuvannut uhrin vammat tai uhri on antanut luvan käyttää lääkärintodistuksiaan. Viranomaiskoneisto kyllä tekee parhaansa, jotta oikeutta saa, mutta onko uhrilla valmius ottaa sitä vastaan, kysyy Velitski.

Eija Velitski on nähnyt uransa aikana monia lähisuhdeväkivallan uhreja, jotka eivät ole syystä tai toisesta kyenneet ottamaan apua vastaan. Hän muistaa erään tapauksen, jossa sama pariskunta palasi aina uudelleen ja uudelleen oikeuteen lähisuhteessa tapahtuneen väkivallan seurauksena. Kahdessa vuodessa uhri oli silmin nähden muuttunut elämänhaluisesta ihmisestä ihmisraunioksi.
– Siitä huolimatta uhri ei pystynyt ottamaan apua vastaan, vaikka kysyin, että olisiko nyt se aika, että soitan turvakotiin ja pääset turvaan, kertoo Velitski.

Uhrilla on mahdollisuus suojaan ja tukeen
Jos on syytä epäillä, että uhri on peloteltu tai kiristetty vaikenemaan, voidaan uhria kuulla myös todistajana.
– Tapauksissa, joissa uhrilla ei ole vaatimuksia tekijälle, uhria voidaan kuulla todistajana. Tällöin tuomioistuin voi harkita, että uhrilla ei ole vaitiolo-oikeutta, vaikka vastaajana olisi uhrin lähipiiriin kuuluva henkilö. Näissä tapauksissa kuitenkin edellytetään, että on syytä epäillä uhrin vaikenevan muusta kuin omasta tahdostaan, kertoo Eija Velitski.

Pelkäävää uhria voidaan suojata oikeudenkäynnissä myös muilla keinoilla.
– Pääsäännön mukaan alle 15-vuotiaita sekä 15–17-vuotiaita seksuaalirikoksen uhreja suojataan muun muassa sillä, että heitä kuullaan videon välityksellä eikä heidän tarvitse tulla itse oikeuteen kertomaan tapahtuneesta rikoksesta. Pelkäävä uhri tai todistaja voidaan kuulla ns. ”pelkäävän todistajan kopista”, jolloin heidän ei tarvitse kohdata rikoksesta epäiltyä. Toinen vaihtoehto on järjestää käräjäsaliin sermi näkösuojaksi estämään uhrin ja rikoksesta epäillyn kohtaaminen. Nykyään asianomistajien toiveita suojaamistoimista toteutetaan oikeudessa lähes poikkeuksetta, kertoo Velitski.

Rikosuhridirektiivi ja laki rikosuhrimaksusta ovat olleet Suomessa voimassa muutaman vuoden. Rikosuhrimaksulla kerättävillä tuotoilla rahoitetaan yleisiä ja erityisiä tukipalveluita rikosuhreille.
– Vapaaehtoisjärjestöt kuten Rikosuhripäivystys ovat äärimmäisen tärkeitä esimerkiksi lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Järjestöjen tuen avulla uhri voi vapautua ottamaan apua vastaan, kertoo Velitski.

Myös sovittelutoiminta saa Velitskiltä kiitosta.
– Sovittelu voi olla paikka, jossa tekijä ja uhri pystyvät ensimmäisen kerran keskustelemaan tapahtuneesta keskenään. Vaikka sovittelulla ei päästäisi sopimaan rikostapahtumaa, niin sovittelun avulla tekijä voi pyytää tekoaan anteeksi, selvittää tekoon johtaneita taustoja ja kuulla miten teko on vaikuttanut uhrin elämään, kertoo Velitski.

Myös nopea käsittely on uhrin etu
Vuodessa Helsingin syyttäjänvirastoon tulee noin 16 400 juttua, joista noin 10 000 menee niin sanotun nopean menettelyn eli REK:n kautta. Esimerkiksi rattijuopumukset, vahingonteot, varkaudet ja näpistykset, joissa ei vaadita laajaa todistelua, käsitellään pääasiassa Pasilan poliisilaitoksella sijaitsevassa esikäsittely-yksikössä (REK), jossa syyttäjä tekee päätöksen asian saattamisesta joko käräjäoikeuden käsiteltäväksi tai ratkaisee asian muutoin syyttäjän päätöksellä.
– Nopea käsittely on perusteltua näissä pienemmissä niin sanotuissa ”massarikoksissa”, koska päätös asiassa tulee nopeasti. Jos kaikki tapaukset olisivat samassa ”jonossa”, niin rikosasiat, joihin liittyy määräaikoja tai pakkokeinoja, menisivät aina jonossa massatapausten edelle. Yksittäiselle ihmiselle, asian osalliselle, on kuitenkin tärkeää saada oma asiansa käsiteltyä, muistuttaa Velitski.

Velitski nostaa esiin näpistysrikokset, jotka vievät ihan valtavasti voimavaroja oikeuslaitokselta. Yhden näpistyksen käsittelyyn menee eri viranomaisilta yhteenlaskettuna kahdeksan henkilötyötuntia.
– Onko siinä mitään järkeä, että ihminen joka varastaa ruokaa nälkäänsä päätyy poliisin kautta tuomioistuimeen? Todennäköisesti hänen on kuitenkin näpistettävä ruokaa myös seuraavana päivänä. Olisiko meillä mahdollista järjestää asiat niin, että nälkäänsä näpistelevä ihminen päätyisi poliisin sijaan sosiaalitoimeen ja siellä voitaisiin puuttua niihin syihin, miksi ihminen näpistelee, kysyy Velitski.

Mina upplevelser av att gästchatta i “Sluta panta”

Kuva: StockSnap.io

När Brottsofferjouren fick förfrågan i början av året att fungera som gäster i brottsrelaterade teman för Sluta panta chatten var jag som frivillig stödperson inte sen med att tacka ja. Dels för att det kändes som en bra kanal för att nå ut med Brottsofferjourens stöd och information till unga, men även för att jag personligen känner att det många gånger är en lättare uttrycksform att skriva anonymt till någon.

En erfarenhet jag även har från min yrkesroll inom barnskyddet, där det framkommit att tröskeln ofta känns lägre för ungdomar att söka information och hjälp via en skärm än verbalt. Sluta panta chatten är ett gratis forum för unga i svenskfinland, som består av både handledare och olika experter som lyssnar och stöder den unga som kan vara helt anonym. Chatten drivs huvudsakligen av Ungdomsakademin i samarbete med Svenska Yle.

Jag deltog som gästchattare i Sluta panta 26.2 (då tillsammans med en annan frivillig) och 5.6, i februari var temat sexualbrott och i juni lag och brott. Inför chatten marknadsförde Sluta panta oss och temat på sina Facebook- och Instagramkanaler. Inför chatten i juni skrev jag en text rörande tillvägagångssätt vid misstanke om utsatthet för brott, som publicerades på deras kanaler.

Under själva chatten hade ungdomarna möjlighet att chatta privat med mig rörande mer personliga frågor, men även via ett öppet forum där alla kunde delta i diskussionen. Under båda mina turer, men framförallt i februari, var det väldigt aktivt i det öppna forumet. I forumet fick jag många frågor om Brottsofferjouren i allmänhet, stödpersonernas uppgifter, ämnen kopplade till rättspsykologi och kriminologi, en del lagfrågor men också intressanta diskussioner fördes gällande t.ex. terrorism.

Under de båda turerna hade jag ett par privata chattar. Någon ville diskutera och höra mina åsikter kring Metoo-kampanjen, medan andra hade svårare bekymmer som exempelvis hur man bäst stöder en anhörig som blivit utsatt för sexuella övergrepp eller hur man kan hjälpa sin förälder att polisanmäla och komma ur ett destruktivt förhållande.

Behovet och intresset för att prata om dessa frågor kunde konstateras vara stort bland de unga, speciellt angående temat sexualbrott hade jag svårt att hinna med och ge ett snabbt svar på alla frågor. För att knyta ihop mina intryck som gästchattare vill jag använda mycket givande, intressant och framförallt roligt. Positivt var även att en stor del var nyfikna och intresserade av det jobb som Brottsofferjouren och de frivilliga gör och hurudant stöd vi erbjuder. Få visste även om den svenskspråkiga telefonjouren som jag passade på att informera om, men som jag även hänvisade till åt de som kunde tänkas behöva få mer stöd.

Slutligen upplever jag att funktionen som Sluta panta chatten fyller är mycket viktig, och trots att det till stor del är de samma ungdomarna som söker sig till chatten behöver också de en plats där de blir lyssnade på och tagna på allvar. Eftersom utsatthet för brott och frågetecken kring brottsprocessen är vanligt förekommande bland unga, vore nya samarbeten med både Sluta Panta och övriga forum för ungdomar att rekommendera.

Nathalie Wingren
Frivillig stödperson för Brottsofferjouren i Vasa

Läs mera på svenska:
riku.fi/se/riku-lehti

Kuva: James Pond StockSnap

Sisarusten välinen vakava väkivalta

Sisarusväkivalta määritellään yhden lapsen toiselle lapselle tekemäksi väkivallaksi sisältäen sisarukset ja puolisisarukset. Se voi olla fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista väkivaltaa.

Sisarusten välinen väkivalta on perheväkivallan yleisin muoto. Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin teettämän vuoden 2016 nuorisorikollisuuskyselyn mukaan 15–16-vuotiaista tytöistä jopa 19 prosenttia ja pojista 14 prosenttia raportoi sisaruksen tekemää fyysistä väkivaltaa kuluneen vuoden ajalta.

Yleisyydestään huolimatta sisarusväkivalta on saanut niukasti huomiota niin tutkijoilta, alan ammattilaisilta kuin medialta. Väkivalta sisarussuhteessa tulee usein vähätellyksi normaalina sisarussuhteisiin kuuluvana nahisteluna. Vakava sisarusväkivalta perheessä on tabu, josta vaietaan kokonaan.

Tunnistamisen vaikeus

Sisarusväkivallan haasteena pidetään sen tunnistamisen vaikeutta. Rajanvetoa sisarusten välisestä huolestuttavasta väkivaltaisesta käytöksestä ja ”sisaruskilpailusta” sumentaa se, että sisarusväkivallalta puuttuu yleismaailmallinen määritelmä ja yhteinen ymmärrys siitä, mikä on vakavaa.

Ei ole harvinaista, että lasten ja perheiden kanssa työskentelevät katsovat sisarusten välistä fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa läpi sormien pitäen niitä harmittomana ja normaalina osana lapsuutta. Puuttumisen tarve voi olla vaikea tunnistaa myös siksi, että väkivallan uhri saattaa pitää ulkopuoliset etäällä esimerkiksi hänen kokemansa häpeän tai hämmennyksen takia. Myös vanhemmilla saattaa olla vaikeuksia tunnistaa lastensa käytöstä epänormaaliksi.

Puuttumisen tärkeys

Yhtä lailla kuin aikuisten väliseen tai aikuisen lapseen kohdistamaan väkivaltaan, myös lasten keskinäisessä suhteessa tapahtuvaan väkivaltaan on puututtava. Vastuu puuttumisesta kuuluu ensisijaisesti vanhemmille. Mikäli vanhemmat laiminlyövät vastuunsa, velvollisuus puuttumisesta siirtyy lastensuojelulain mukaisesti viranomaisille. Sisarusväkivaltaan puuttuminen on vältämätöntä niin uhrin suojelemiseksi emotionaalisilta ja fyysisiltä haitoilta kuin koko perhesysteeminkin hyvinvoinnin kannalta. Sisarusväkivallalla tiedetään olevan yhtä vakavia seurauksia kuin väkivallalla muissakin ihmissuhteissa.

> **”Sisarusväkivallalla on yhtä vakavia seurauksia kuin väkivallalla muissakin ihmissuhteissa.**

Sisarusväkivalta voi aiheuttaa välittöminä seurauksina muun muassa trauma- ja ahdistusoireita ja sillä tiedetään olevan yhteyttä monenlaisiin mielenterveysongelmiin vielä aikuisuudessakin. Tutkimuksissa on saatu viitteitä, että sisarusväkivallalla on yhteyttä koulukiusaamiseen ja väkivaltaisuuteen myöhemmissä ihmissuhteissa esimerkiksi seurustelukumppania kohtaan tai vanhempina.

Miten perhe voi ehkäistä sisarusten välistä väkivaltaa?

Vuorovaikutuksen ja kommunikaation tavat siirtyvät sukupolvelta toiselle. Van-

hempien tavoilla ratkaista keskinäisiä konfliktejaan tiedetään olevan vaikutusta lasten käytökseen. Vanhempien tulee siis opetella ratkaisemaan riitansa rakentavasti ja ilman vihamielisyyttä.

Lasten tapaan toimia vaikuttaa myös vanhempien tavat ratkoa ristiriitoja lastensa kanssa ja yleisemmin kasvatustavat, joita vanhemmat käyttävät. Kaikilla kasvattajilla voidaan nähdä olevan velvollisuus vähentää väkivaltaa aktiivisesti kasvatuksen keinoin. Voidaan puhua aggressiokasvatuksesta, joka on valppautta, lujaa puuttumista, lapsen kehityksen arvostamista, haastavien tunteiden tunnistamisen, nimeämisen ja hallinnan opettamista sekä väkivallattomien vaihtoehtojen tarjoamista. Lapsille on tärkeää opettaa jämäkkää ja vakuuttavaa kommunikointitaitoa ja minä-kieltä, sillä ne auttavat lapsia hallitsemaan turhautumisiaan ja pettymyksiään. Vanhempien tulee luoda myös selvät säännöt sallitulle käytökselle.

Vanhemmat voivat opettaa lapsilleen taitoja, jotka auttavat sisaruksia elämään yhdessä tyytyväisemmin. Sisarusten välistä yhteyttä voi tukea molempia lapsia rakastamalla, kunnioittamalla, tukemalla ja kuuntelemalla. Lisäksi heitä tulee auttaa toistensa ymmärtämisessä ja keskinäisessä kommunikaatiossa.

Mistä voi saada lisäapua?
Sisarusväkivaltaan puuttuminen perheen ulkopuolelta on harvinaista. Puuttumisen vähäisyys selittynee sillä, että ei ole olemassa erityisiä lakeja, jotka suojaisivat sisarusta toiselta sisarukselta. Sisarusväkivaltaan puuttumisen haasteena on, että sen tunnistamiseen ei ole tarjottu perussääntöjä, eikä työntekijöitä ole koulutettu tunnistamaan sitä. Ilman ajankohtaisia sääntöjä, jotka identifioivat sisarusväkivallan vakavasti otettavaksi ilmiöksi ja erottavat sen sisarusten välisestä kilpailusta, viranomaisilla, sosiaalipalvelujen tarjoajilla, mielenterveystyöntekijöillä ja muilla ammattilaisilla ei ole keinoja suojella lapsia.

Sisarusten välinen väkivalta edellyttää koko perheen auttamista. Ensisijaisesti on huolehdittava uhrin turvallisuudesta ja oikeuksista, mutta tärkeää on auttaa myös väkivaltaa käyttävää lasta sekä vanhempia. Apua perheen ja lasten tilanteeseen voi hakea erilaisista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, kuten kasvatus- ja perheneuvolasta, sekä lastenpsykiatrian yksiköstä. Apua tarjoavat myös perheväkivaltaan erikoistuneet yksiköt, kuten turvakodit ja kirkon perheasian neuvottelukeskukset. Neuvoja ja tukea saa myös erilaisista auttavista puhelimista ja verkosta.

Alaikäiseen kohdistuva pahoinpitely on aina sekä poliisi- että lastensuojeluasia. Akuuteissa tilanteissa, jos aikuisia ei ole paikalla tai tilanne on vaarallinen aikuisten läsnäolosta huolimatta, voi aina soittaa hätäkeskukseen. Hätäkeskuksesta lähetetään poliisi ja tarvittavat muut työntekijät selvittämään ja rauhoittamaan tilannetta. Paikalle voidaan kutsua myös lastensuojeluviranomainen.

Jos kotona oleminen ei sisaruksen väkivallan tai sen uhan takia ole turvallista, väliaikaista kriisimajoitusta tarjoavat turvakodit, esimerkiksi Punaisen Ristin Nuorten turvatalot. Yksi keskeinen auttajataho akuuteissa tilanteissa on sosiaalipäivystys, josta on mahdollista saada apua mihin vuorokaudenaikaan tahansa. Lastensuojelussa voidaan ensisijaisina keinoina lapsia ja perhettä tukea avohuollon tukitoimilla. Jos ne eivät riitä, on mahdollista ryhtyä huostaanottoon lapsen edun niin vaatiessa.

Mitä laki edellyttää?
Sisarusväkivaltaan puuttumiseen voidaan löytää perusteet niin Suomen perustuslaista kuin YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta. Muita tärkeitä säädöksiä löytyy muun muassa lastensuojelulaista, laista lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, rikoslaista sekä laista nuoresta rikoksentekijästä. On syytä huomioida, että rikosoikeusvastuu alkaa 15-vuotiaana ja myös sitä nuorempi lapsi on vahingonkorvausvelvollinen. Pahoinpitely perheen sisällä on rikos – myös lapsen tekemänä.

Auri Tyyskä
sosionomi-opiskelija, Laurea-ammattikorkeakoulu

Kirjoitus perustuu Auri Tyyskän sisarusten välistä väkivaltaa käsittelevään opinnäytetyöhön. Opinnäytetyön pohjalta Nettiturvakotiin nettiturvakoti.fi lisätään tietoa aiheesta.

Vakava väkivalta sisarusten välillä – mistä on kyse?

Sisarusväkivalta ilmenee fyysisenä, psyykkisenä tai seksuaalisena väkivaltana yhden lapsen tekemänä toiselle, sisältäen sisarukset ja puolisisarukset.

Sisarusväkivallassa yhdellä lapsella on selvä vallan tunne toiseen ja se sisältää johdonmukaisia ja jatkuvia syytöksiä riittämättömyydestä. Väkivalta voi ilmetä myös pelotteluna tai kontrollointina fyysisen voimankäytön tai henkisen väkivallan kautta.

Tutkimuskirjallisuudessa on näyttöä, että lasten ja perheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset katsovat sisarusten välistä fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa läpi sormien. Ammattilaiset saattavat pitää sisarusten konflikteja ja aggressiota esimerkiksi harmittomana kilpailuna ja normaalina lapsuuden kokemuksena.

Vuoden 2006 Eduskunnan oikeusasiamiehen erilliskertomuksessa eduskunnalle todetaan, että julkisella vallalla ei ole pelkästään oikeus vaan myös velvollisuus puuttua perheen sisällä esiintyvään väkivaltaan silloin, kun lapsen perusoikeutta koskemattomuuteen ja turvallisuuteen loukataan. Puuttumista eivät estä perusoikeuksiin kuuluvat vapausoikeudet, koska kyse on perusoikeudella suojatun oikeushyvän loukkauksesta.

Myös perustuslain mukaan julkisen vallan tulee tukea vanhempia ja muita lapsen huolenpidosta vastaavia lapsen hyvinvoinnin ja yksilöllisen kasvun turvaamisessa. Julkisen vallan vastuulla on myös turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen, mikä tehostaa julkisen vallan velvollisuutta aktiivisiin toimenpiteisiin.

Mitä voi tehdä?
- Jos lapsen epäillään joutuneen väkivallan kohteeksi, jonka tekijänä on perheenjäsen, on syytä aina tehdä lastensuojeluilmoitus.
- On olemassa ohjelmia, joissa edistetään perheen sosiaalisia taitoja ja myönteistä ilmapiiriä sekä torjutaan sisarusaggression negatiivisia seurauksia yksilön hyvinvoinnille.
- Ensimmäinen vaihe on auttaa vanhempia ilmaisemaan itseään rauhallisesti, seuraavaksi on tärkeää saada heidät ymmärtämään positiivisen vahvistuksen tärkeys. Myös vanhempien sovittelutaitojen harjoituttamisella sisaruskonfliktien käsittelyssä on todistetusti positiivisia vaikutuksia lapsiin ja perheisiin.

Lapsen väkivaltaiseen käytökseen tulee puuttua heti

Jokaisella on oikeus turvallisuuteen ja fyysiseen koskemattomuuteen

Mediassa on julkaistu jo useamman vuoden ajan huolestuttavia uutisia lasten ja nuorten väkivaltaisesta käytöksestä niin kouluissa, vapaa-ajalla kuin päiväkodeissa. Käyttäytyipä lapsi tai nuori väkivaltaisesti missä tilanteessa tahansa, kaikilla hänen seurassaan ja lähettyvillä olevilla henkilöillä on oikeus turvallisuuteen ja fyysiseen koskemattomuuteen.

Teksti: Minna Korva-Perämäki

Syitä lasten ja nuorten väkivaltaiseen käytökseen on viime vuosien aikana pohdittu monin eri kokoonpanoin, mutta yhtä yksittäistä syytä siihen ei ole löydetty. Osa lapsista saattaa käyttäytyä aggressiivisesti johtuen muun muassa kehityksen viivästymisestä, kehitysvammasta tai muusta neurologisesta syystä. Kun lapsen väkivaltaisen käytöksen syynä ei ole selkeä vamma, sairaus tai häiriö, syiksi on arveltu muun muassa liian suuria luokkakokoja kouluissa, liiallista pelien pelaamista, epäterveellisiä elämäntapoja, pahaa sisäistä oloa, huomionhakua, epävakaata perhe-elämää ja jopa itsemääräämisoikeuden rajattomuutta.

Koska selkeää syytä lasten ja nuorten levottomuuteen ja väkivaltaiseen käytökseen ei voida määritellä, sen estäminen on haastavaa. Mikäli lapsella tai nuorella epäillään väkivaltaisuuteen liittyvää mielenterveysongelmaa tai hän käyttäytyy jatkuvasti aggressiivisesti, hänet tulee ohjata kouluterveydenhuollon tai neuvolan kautta erikoissairaanhoitoon. Tarvittaessa tulee tehdä lastensuojeluilmoitus.

Rikosoikeudellinen vastuu

Lapsen aggressiivisuus pohdituttaa päivähoidon ja koulun henkilökuntaa silloin, kun se on toistuvaa ja hallitsematonta. Pienen lapsen väkivalta on lähinnä tönimistä, tukistamista, lyömistä, haukkumista, kynsimistä ja potkimista, ja se saattaa kohdistua niin hoitajiin, opettajiin kuin muihin lapsiin. Silloin kun lapsen käytös huolestuttaa päivähoidon tai koulun työntekijää, hänen tulee edetä oman työpaikkansa toimintamallin mukaisesti ja tehdä tarpeen vaatiessa lastensuojeluilmoitus. Jos alaikäinen on joutunut pahoinpitelyn tai törkeä pahoinpitelyn uhriksi, on siitä tehtävä lastensuojeluilmoituksen lisäksi myös rikosilmoitus.

Kuva. Minna Korva-Perämäki

Mikäli lapsen kanssa työskentelevä ei ole varma, kuinka toimia, hän voi pyytää neuvoa paikallisesta sosiaalitoimistosta ja poliii-

Kuva: Minna Korva-Perämäki

silta. Mikäli lapsi aiheuttaa vahinkoa tai tuhoa raivotessaan, hän ei ole alle 15-vuotiaana vastuussa toiminnastaan rikosoikeudellisesti, mutta siitä huolimatta vahingonkorvausvelvollinen. Laissa ei ole määritelty vahingonkorvausvelvollisuuden alaikärajaa. Uhrin oikeudet vahingonkorvauksiin eivät ole riippuvaisia rikoksen tekijän iästä.

> **Lapsen kanssa työskentelevä voi pyytää neuvoa sosiaalitoimistosta ja poliisilta.**

Helsingissä on panostettu voimakkaasti lasten ja nuorten rikosten ja epävakaan käyttäytymisen ennaltaehkäisyyn. Helsingin poliisin rikostutkintayksikköön on perustettu maaliskuun 2018 alussa nuorisoryhmä, jonka tutkittavaksi keskitetään kaikki alaikäisten rikostapaukset. Ryhmän tavoitteena on katkaista nuoren rikoskierre ja ohjata asiakkaat eri palvelujen piiriin.

Uuden nuorisoryhmän lisäksi Helsingin poliisin tiloissa työskentelee moniammatillinen Ankkuri-tiimi, jossa työskentelee sekä poliiseja että Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimen ammattilaisia.

Helsingin poliisin johtava sosiaalityöntekijä **Anu Inkinen** kertoo, että poliisisosiaalityön yksikössä kohdataan paljon alaikäisiä rikoksesta epäiltyjä lapsia ja nuoria.
– Alle 15-vuotiaita nuoria ja heidän perheitään tavataan poliisin moniammatillisessa Ankkuri-tiimissä yhdessä poliisin ja psykiatrisen sairaanhoitajan kanssa. Tällöin mietitään, mikä on jatko-ohjauksen tarkoituksenmukaisin suunta. Poliisisosiaalityön yksikölle kuuluu myös 15–17-vuotiaiden nuorten lakisääteinen

Anu Inkinen, kuva: P. Kuusinen

rikos- ja oikeusedustuksellinen toiminta. Tämä tarkoittaa alle 18-vuotiaiden rikoksesta epäiltyjen edunvalvontaa poliisikuulusteluissa sekä osallistumista seuraamuskeskusteluun sosiaali- ja terveyslautakunnan edustajana oikeuskäsittelyssä. Poliisisosiaalityöstä osallistutaan myös syyttäjän järjestämiin puhutuksiin, kun nuori on jäänyt poliisille kiinni huumekokeilusta, Inkinen huomauttaa.

Inkinen jatkaa, että vaikka lapsi ei olekaan rikosoikeudellisessa vastuussa alle 15-vuotiaana, hän on silti korvausvelvollinen rikoksella aiheutetun vahingon johdosta.
– Mikäli lapsi aiheuttaa vahinkoa tai tuhoa, nämä asiat selvitellään yleensä sovittelussa, samoin kuin alle 15-vuotiaiden asiat ja teot ohjautuvat lastensuojelun ja tarvittaessa lastenpsykiat-

risen hoidon piiriin. Helsingin poliisisosiaalityön yksikkö ei kuulu hallinnollisesti lastensuojelun alaisuuteen, joten esimerkiksi pieniä lapsia koskevat lähisuhdeväkivalta-asiat poliisi pyrkii ohjaamaan suoraan lastensuojeluun. Poliisissa työskentelevän sosiaalityöntekijän keskeisenä tehtävänä on hoitaa poliisin toiminnan yhteydessä ilmeneviä sosiaalityön akuutteja tehtäviä vauvasta vaariin, Inkinen kuvailee Helsingin kaupungin tapaa toimia eri tilanteissa.

Sovitaan sovittelussa

Helsingin sovittelutoiminnan (vs.) johtava sovittelunohjaaja **Tarja Rajamäki** kertoo, että rikos- ja riita-asioiden sovittelussa voidaan käsitellä lapsen toiminnallaan aiheuttamia vahinkoja ja haittoja.

– Sovittelu mahdollistaa konfliktin osapuolten turvallisen kohtaamisen kasvotusten. Osapuolet voivat keskustella tapahtuneesta ja sopia vahingonkorvauksista. Sovittelussa uhri tulee kuulluksi ja tekijä saa mahdollisuuden ottaa vastuun teostaan ja pyytää anteeksi.

– Helsingin sovittelutoimistolla on nostettu nuorten sovittelut tänä vuonna kärkihankkeeksi. Kaupunki on linjannut, että kaikissa rikosjutuissa, jossa epäilty on alaikäinen ja Helsingin kaupunki asianomistaja, lähtökohtaisesti aina sovitellaan ja vahinkojen korvaaminen hoidetaan rahan sijaan työkorvauksella. Tätä varten Helsinki on perustanut työkorvauspankkiprojektin, josta etsitään nuorille työkorvauspaikkoja kaupungin eri toimialueilta, Rajamäki kuvailee.

Rajamäki jatkaa, että sovittelutoimiston uutena pilottina on yhteistyö Aseman Lasten Katusovittelun kanssa.

– Näissä tilanteissa hyödynnämme moniammatillista osaamista. Sovittelut tehdään aina parityönä. Valitsemme nuorten sovitteluun meidän oman vapaaehtoisen sovittelijamme ja toiseksi sovittelijaksi tarvittaessa Katusovittelusta ammattikasvattajan. Tällä tavalla katusovittelija kasvatusalan ammattilaisena voi sovittelun jälkeen tarvittaessa jatkaa työskentelyä oirehtivan nuoren ja tämän perheen kanssa, Rajamäki selventää.

Rajamäki painottaa, ettei salassapitosyistä voi kertoa yksityiskohtaisesti eri tapauksia, mutta sovittelussa sovitellaan erilaisia asioita kaiken ikäisten kanssa ja kesken aivan pienistä vaariin saakka.

– Yleensä sovittelu onnistuu hyvin ja osapuolet pääsevät sovintoon asiassa, Rajamäki lisää.

Sovinnon perusteella syyttäjä voi tehdä syyttämättäjättämispäätöksen, jolloin asia ei etene oikeudenkäyntiin. Mikäli sopimukseen ei päästä tai vahingonkorvauksia ei makseta, voi asianomistaja hakea käräjäoikeudelta vahvistuksen vahingonkorvauksille ja siten saada korvaukset ulosottokelpoisiksi. Mikäli kyseessä on henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuva rikos tai tekijä on esimerkiksi lastensuojelulaitokseen sijoitettu, voi uhri hakea korvauksia suoraan Valtiokonttorilta.

Lastensuojelu tukee perhettä

Kun lapsen käytös tai toiminta on huolestuttavaa, on sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisin, seurakunnan ja hätäkeskustoiminnan palveluksessa työskentelevä henkilö velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen salassapitosäännösten estämättä ja toimittava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa. Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen velvoitetuilla on velvollisuus tehdä ilmoitus myös poliisille, kun on syytä epäillä lapseen kohdistunutta seksuaali- tai pahoinpitelyrikosta. Rikoksen uhrina lapsella on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin muillakin asianomistajilla.

Anneli Laurila, kuva Anne Carlander

Helsingin kaupungin Lassilan lastensuojelun avohuollon sosiaalityön johtava sosiaalityöntekijä **Anneli Laurila** kertoo, että silloin kun lastensuojeluun tulee ilmoitus, lastensuojelun työntekijä ryhtyy selvittämään ilmoitusta.

– Mikäli lapsella ei ole lastensuojelun asiakkuutta, tällöin on ratkaistava, tehdäänkö asiasta lastensuojelutarpeen selvitys ja syntyykö asiassa lastensuojelun asiakkuus. Lastensuojelun asiakkailla avohuollon tukitoimet ovat aina ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden. Avohuollon tukitoimia voidaan järjestää vain vapaaehtoisesti. Mikäli lapsen kasvuolot vakavasti vaarantuvat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos lapsi omalla käyttäytymisellään vakavasti vaarantaa terveyttään tai kehitystään, on arvioitava ja tarvittaessa sijoitettava lapsi kodin ulkopuolelle, Laurila painottaa.

Laurila huomauttaa, että lastensuojelutarpeen selvitys tehdään aina yhteistyössä lapsen ja hänen vanhempiensa kanssa ja jokainen lastensuojeluilmoitus käsitellään yksilöllisesti, sillä näissä tilanteissa ei ole yhtä tai edes useaa ainoaa keinoa toimia.

– Kun lapsi käyttäytyy esimerkiksi väkivaltaisesti, mietimme, mitä avohuollon palveluita perhe voi saada lastensuojelun kautta. Lastensuojelun avohuollon tukitoimia ovat esimerkiksi perhetyö, kuntouttava päivähoito, tukihenkilötyö ja ammatillinen tukihenkilötyö, perhekuntoutus sekä erilaiset muut perhettä kuntouttavat tukitoimet. Mikäli huoli lapsen toiminnassa liittyy rikollisuuteen, lastensuojelun työntekijät konsultoivat ja tekevät yhteistyötä poliisin kanssa, Laurila huomauttaa lopuksi.

Sovittelu Helsingissä 2017

Yhteensä 1826 tapausta, joista
1–14-vuotiaita oli 193 kappaletta (asianomistajia 128) ja
15–17-vuotiaita oli 159 kappaletta (asianomistajia 79).

Helsingin käräjäoikeuden mediaryhmä avaa rikostapausten viestintää

Tämän vuoden maaliskuusta lähtien Helsingin käräjäoikeudessa on työskennellyt mediaryhmä, jonka tarkoituksena on antaa oikeaa taustatietoa juridisista seikoista ja oikeusjärjestelmästä sekä korjata liikkeellä olevia vääriä tietoja ja käsityksiä tuomioista.

Teksti: Sami Liukkonen

Petra Spring on työskennellyt tuomarina käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa vuodesta 2008 lähtien. Tämän vuoden maaliskuusta alkaen työtehtäviin on kuulunut myös mediaryhmän työskentelyyn osallistuminen. Mediaryhmään kuuluvasta tuomarista kuulee käytettävän myös nimitystä mediatuomari.

– Kysymys on tuomareista, jotka kuuluvat käräjäoikeuden mediaryhmään ja joiden vastuulla on toimia tuomioistuintyön asiantuntijoina, vastata mediasta tulleisiin yhteydenottoihin ja tukea mediaa oikeuslaitosta koskevassa uutisoinnissa, kuvailee Spring.

Petra Spring, kuva Jenni Tuhkanen

Käräjätuomari Petra Spring pitää mediatuomarin nimitystä hieman harhaanjohtavana. Mediatuomarin ja mediaryhmän työ keskittyy vain oikean tiedon antamiseen ja julkisuudessa esiintyvien virheiden oikaisuun.

– Mediaryhmän tarkoitus ei ole arvioida itse tuomioiden oikeellisuutta, sen tekee edelleen hovioikeus ja korkein oikeus. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi rangaistuskäytäntöön mediaryhmä ei ota kantaa. Oikea rangaistusten taso on viime kädessä eduskunnan asia. Mediaryhmän tarkoituksena on pyrkiä varmistamaan, että kun julkisuudessa puhutaan näistä asioista, niitä koskevat faktat ovat kunnossa, jolloin tuomioiden arviointi mediassa perustuu oikeaan tietoon, korostaa Spring.

> **”Oikea rangaistusten taso on viime kädessä eduskunnan asia.**

Mediaryhmä vastaa nopeutuneen viestinnän tarpeisiin

Rikokset ovat aina kiinnostaneet ihmisiä, mutta etenkin internet on mahdollistanut rikostapahtumiin liittyvien erilaisten faktojen, huhujen ja valheiden levittämisen ennen näkemättömällä nopeudella.

– Helsingin käräjäoikeuden mediaryhmä perustettiin vastaamaan niihin haasteisiin, joita nopeutunut uutisointi ja tuomioiden levittäminen ja käsitteleminen sosiaalisessa mediassa tuottaa. Käräjäoikeuden tuomioista kirjoitetaan siitä riippumatta, onko käräjäoikeus aktiivisesti mukana tai ei. Kansalaiset muodostavat käsityksensä oikeuslaitoksesta pitkälti uutisoinnin ja sosiaalisessa mediassa käytyjen keskustelujen pohjalta, kertoo Spring.

– Tässä tilanteessa kannattaa yrittää olla mukana varmistamassa, että uutisissa esitetyt tiedot ovat oikeita ja että ne ymmärretään oikeassa kontekstissa eli suomalainen oikeusjärjestelmä kokonaisuudessaan huomioiden. Kysymys on myös luottamuksesta oikeuslaitokseen, muistuttaa Petra Spring.

Mahdollisuuksien mukaan mediaryhmä reagoi myös itse aktiivisesti, jos havaitsee julkisuudessa oikeustapausten virheellistä uutisointia.

Kuva: rawpixel Unsplash.com

– Mediaryhmän toiminnan taustalla ei ole muuta lainsäädäntöä kuin yleiset viranomaisen tiedottamisvelvoitteita koskevat lait. Jokainen tuomioistuin päättää siten itse, miten aktiivisesti on mukana. Tällä hetkellä Helsingin käräjäoikeuden lisäksi vastaavat mediaryhmät on perustettu Varsinais-Suomen käräjäoikeuteen, Oulun käräjäoikeuteen ja Rovaniemen hovioikeuteen, kertoo Spring.

Rikoksen käsittely mediassa kuormittaa uhria

Rikosten uutisoinnilla sekä muulla rikosasioiden julkisuudessa tapahtuvalla käsittelyllä on suuri vaikutus uhrin selviytymiseen. Rikostapahtumien yksityiskohtainen käsittely mediassa voi kuormittaa uhria merkittävästi. Mediatuomari Petra Spring muistuttaa, että oikeustalon mediaryhmä ei kerro toimittajille mitään sellaisia asioita, jotka eivät käy ilmi julkisesta tuomiosta.

– Mediaryhmällä tai mediatuomareilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa siihen, miten media toimii tai miten se tuomioista uutisoi. Yhteisissä tapaamisissa median edustajien kanssa voidaan toki tuoda esille näkökulmia uutisoinnista, mutta medialla on meistä täysin riippumaton valta päättää toimituksellisista seikoista sananvapauden rajoissa, muistuttaa Spring.

– Ylipäänsä mediatuomareiden antama asiantuntijatieto ei liity yksittäisen jutun asianosaisiin vaan juridisiin näkökohtiin. Mikäli jotain sellaista kysyttäisiin yksittäisen jutun asianomistajista, joka ei ilmene julkisesta tuomiosta, kysymykseen ei luonnollisestikaan vastattaisi. Mediatuomareilla ei myöskään ole oikeutta saada tietoa sellaisista tuomion tiedoista, jotka ovat ei-julkisia, kertoo Spring.

Valtamedia hyödyntää mediaryhmän palveluita

Petra Spring kertoo, että valtamedia on jo hyödyntänyt reilut puoli vuotta toiminnassa olleen Helsingin käräjäoikeuden mediaryhmän palveluita.

– Uskon että ainakin valtamedia tulee hyödyntämään mahdollisuutta saada tietoa ja tukea rikoksia koskeviin uutisointeihin niin, että jutun juridiset faktat ovat kohdallaan. Aina tulee olemaan marginaalisia median edustajia, joilla on muita motiiveja kuin oikean tiedon levittäminen, emmekä mekään heille mitään voi. Uskon että kaikenlaisia valeuutisia ja totuutta vastaamattomia levityksiä vastaan voi ”taistella” ainoastaan antamalla medialle ja yleisölle vastapainoksi mahdollisimman ymmärrettävää tietoa oikeusjärjestelmästä, summaa Spring.

Uhrin asemasta hyvä kuulla uhrien kokemuksia

Mediatuomari Petra Springin mukaan käräjäoikeuden näkökulmasta uhrin asema julkisuudessa näyttäytyy pääsääntöisesti asiallisena. Uhrien ja heidän läheistensä kokemusten kuuleminen voi olla hedelmällistä, jos käy ilmi, että uhrit kokevat julkisuuden esimerkiksi loukkaavana.

– En ole itse havainnut uutisoinneissa epäasianmukaisuuksia näiltä osin, ja meihin yhteydessä olleet median edustajat ovat mielestäni aina ymmärtäneet uhrin suojelemiseen liittyvät näkökohdat. Tässä voi tietysti olla jonkinlaista sokeutta omalta osaltani, sen myönnän, sanoo Spring.

– Julkisuuden rajoittamissäännökset otetaan käräjäoikeudessa vakavasti, vaikka oikeudenkäynnin julkisuus on pääsääntö. Loukkaavuuden kokemus on tietysti subjektiivista, eikä laissa asetettu salaamisvelvollisuus varmaankaan tavoita kaikkia. Asiasta olisi hyvä kuulla uhrien kokemuksia. Esimerkiksi seksuaalirikoksissa uhrin henkilöllisyyden salaaminen on jo pääsääntönä, ja se rajoittaa myös julkisten selosteiden sisältöä. Ehkä tässäkin tietojenvaihto voisi olla hedelmällistä, jos uhrit ovat kokeneet, että käräjäoikeus on jättänyt tekemättä jotain mitä olisi ollut tehtävissä heidän suojelemiseksi julkisuudelta, sanoo Spring.

Rikosasian vahingonkorvaukset juristin näkökulmasta

Rikosprosessin lopputuloksena, silloin kun rikoksentekijä on henkilöön kohdistuvasta teosta tuomittu, on rangaistuksen ohella yleensä tekijän velvoittaminen suorittamaan vahingonkorvausta rikoksen uhrille eli asianomistajalle.

Korvaukset tuomitaan rikosasioissa asianomistajan vaatimuksien perusteella. Vahingonkorvaukselle tulee yleensä suorittaa myös viivästyskorkoa, joka lasketaan rikoksen tekopäivästä.

Rikosasioissa korvaukset maksetaan, tai niitä yleensä lähdetään perimään vasta kun rikosasia on lainvoimaisesti ratkaistu. Lainvoimainen tarkoittaa sitä, ettei tuomiosta enää voida valittaa.

Korvausten maksamiselle ja niiden saamiselle asianomistajan näkökulmasta on olemassa muutama vaihtoehto. Vaihtoehtojen mielekkyys riippuu usein siitä, onko maksamiseen velvollisella varallisuutta. Vaihtoehdot menevät useissa rikostapauksissa alla esitetyssä järjestyksessä, mutta esimerkiksi henkeen, terveyteen ja vapauteen kohdistuvissa rikoksissa uhri voi hakea korvauksia suoraan Valtiokonttorilta ilman, että on yrittänyt ensin periä korvauksia rikoksen tekijältä.

Vapaaehtoinen suorittaminen
Ensimmäinen vaihtoehto on luonnollisesti se kaikkein suotavin, eli että tekijä suostuu ja pystyy ilman ulosottoa suorittamaan tuomioistuimen määräämät korvaukset. Tämä prosessi käynnistyy helpoimmin siten, että asianomistajan avustaja on yhteydessä tuomitun rikoksen tekijän avustajaan heti tuomion julistamisen jälkeen ja sopii maksamisesta. Avustajat voivat tällöin myös laskea määrille korot.

Vapaaehtoinen korvausten maksaminen on luonnollisesti mahdollista vain silloin, kun vastaajalla on maksamiseen tarvittava varallisuus hallussaan. Maksamisesta voidaan tehdä myös jonkinlainen maksusuunnitelma, jota vastaaja alkaa noudattamaan. Mikäli noudattaminen laiminlyödään, on aina mahdollista turvautua vaihtoehtoon 2.

Ulosotto
Toisena vaihtoehtona – silloin kun vastaajalla ei ole heti maksukykyä tai -halukkuutta, on asianomistajan mahdollisuus turvautua viranomaisavusteiseen täytäntöönpanoon eli ulosottoon. Tämä vaihtoehto on luonnollisesti mielekäs vain silloin, jos on oletettavaa, että vastaajalla on tuloja tai jotain tulevaa omaisuutta, josta ulosoton toimin on mahdollista saada suoritus. Usein näin ei ole.

Ulosotto laitetaan vireille ulosottohakemuksella. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan rikosasiassa annettu tuomio. Ulosottovirasto pääsääntöisesti edellyttää, että tuomio on alkuperäinen eikä kopio. Hakemuksen voi laittaa vireille itsekin, mutta tässäkin voi yleensä asianomistajan avustaja auttaa. Ulosotosta tulee pieniä kuluja, jotka toki peritään ulosotossa rikokseen tuomitulta – edellyttäen, että hänellä on yleensäkään ulosmitattavaa varallisuutta. Mikäli varallisuutta on, ulosottoviranomainen ulosmittaa häneltä joko palkasta tai muusta omaisuudesta osan ja tilittää ulosoton hakijalle.

Valtionkonttori
Viimesijaisena vaihtoehtona on kääntyminen Valtionkonttorin puoleen. Valtiokonttori ei suorita vahingonkorvauksia kaikista rikoslajeista eikä kaikista rikoksen uhrille aiheutuneista vahingoista. Valtionkonttorin maksuvastuu perustuu rikosvahinkolakiin.

Valtionkonttorille asia laitetaan vireille hakemuksella. Hakemus on laitettava vireille 3 vuoden kuluessa tuomion antamisesta. Hakemuskaavake löytyy netistä ja se on yksikertaista täyttää myös itse. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan rikosasian tuomio. Yleensä myös asianomistajan avustaja voi helposti laittaa hakemuksen vireille, kun sitä avustajalta kysyy.

Valtionkonttori korvaa henkilövahingoista kivun, säryn ja tilapäisen haitan korvausten lisäksi kärsimyskorvauksia. Esinevahinkoja Valtionkonttori korvaa vain poikkeuksellisesti. Myös oikeudenkäyntikulujen korvaus on Valtionkonttorilta mahdollista. Valtionkonttorin korvauspäätöksen saaminen saattaa kestää usean kuukauden.

Parhaiten asianomistaja edistää omaa etuaan, kun hän kysyy omalta avustajaltaan korvausten saamisen vaihtoehdoista.

***Sauli Lehtinen**, asianajaja*
asianajotoimisto Arguendo Oy

Tällä palstalla vastaavat juristit toimivat myös RIKUn vapaaehtoisina.

Mitä tapahtuu lain näkökulmasta, jos jonkun koira hyökkää ihmisen tai tämän lemmikin kimppuun?

Koiran omistajalla ja haltijalla on valvontavastuu lemmikistään ja velvollisuus huolehtia siitä, ettei eläin aiheuta vahinkoa. Korvausvastuu ei ole kuitenkaan automaattista, vaan edellyttää tuottamusta. Tuottamus tarkoittaa sitä, että koiran omistajan/haltijan toiminta on jollain tavoin moitittavaa – hän on esimerkiksi laiminlyönyt koiran kiinnipitovelvollisuuden tai rikkonut olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta. Vastuu riippuu siis tilanteesta; oliko koira irti, missä hyökkäys tapahtui, oliko irti ollut koira vapaana tarkoituksellisesti vai oliko se päässyt karkaamaan ja niin edelleen. Tilannetta arvioidaan aina kokonaisuutena huomioiden kaikki asiaan vaikuttavat seikat.

Koiran aiheuttama hyökkäys voi tulla rangaistavaksi esim. järjestysrikkomuksena tai eläimen vartioimatta jättämisenä, johon syyllistyy, jos jättää joko tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta vartioimatta vaarallisen eläimen. Siitä seurauksena on sakkorangaistus, minkä lisäksi tuomioistuin voi määrätä koiran lopetettavaksi. Myös vammantuottamus voi tulla kysymykseen, mikäli koiran hyökkäyksestä aiheutuu ihmiselle vammoja. Vakavia vammoja aiheuttaneesta hyökkäyksestä voi olla seuraamuksena jopa vankeusrangaistus.

Rangaistuksen lisäksi koiran aiheuttama vahinko tulee yleensä korvattavaksi myös rahallisesti. Jos irti päässyt tai tarkoituksella vapaana oleva koira hyökkää toisen koiran tai muun lemmikin kimppuun, voi huolimattomasti toiminut hyökänneen koiran omistaja/haltija joutua korvaamaan eläinlääkärikulut tai jopa koiran hankintahinnan, jos toinen koira menehtyy saamiinsa vammoihin. Ihmisiin kohdistuvissa hyökkäyksissä rahallinen vastuu käsittää yleensä ns. kipukorvauksen ja korvauksen syntyneistä sairaanhoitokuluista. Mikäli koirasta vastuussa olevan tahon katsotaan toimineen huolellisesti, niin hän on lähtökohtaisesti vastuusta vapaa. Koiran omistajan tai hoitajan tulee kuitenkin valvoa koiraansa aina tarkasti, sillä erittäin usein koiran hyökkäämiseen johtaneet tapahtumat katsotaan aiheutuneen ihmisen omasta huolimattomuudesta.

Tatu Hirvonen
Asianajaja, Joensuu
Asianajotoimisto Kontturi & Co Oy

Milloin vanhemmat ovat korvausvelvollisia lapsen tekemän rikoksen seurauksista?

Lapsen tekemän rikoksen johdosta voi rikosoikeudellisen vastuun ohella seurata myös vahingonkorvausvelvollisuus rikoksen asianomistajalle aiheutetusta vahingosta.

Vahingonkorvauslain mukaan: *alle kahdeksantoistavuotias on velvollinen korvaamaan aiheuttamastaan vahingosta määrän, joka hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa, teon laatuun, vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuusoloihin sekä muihin olosuhteisiin katsoen harkitaan kohtuulliseksi.*

Laissa ei ole siis asetettu alaikärajaa lapsen korvausvelvollisuuden syntymiselle, vaan lähtökohtaisesti kaikki alle kahdeksantoistavuotiaat ovat korvausvelvollisia aiheuttamastaan vahingosta. Vahingonkorvausvelvollisuus voi siten syntyä jo hyvin nuorellekin lapselle, vaikka rikosoikeudellista vastuuta ei syntyisikään. Vahingonkorvausvelvollisuus ei noudata rikosvastuun ikärajaa (15 vuotta), vaan myös alle 15-vuotias voi joutua korvausvastuuseen aiheuttamastaan vahingosta.

Lähtökohtaisesti lapsen vanhemmat eivät ole korvausvelvollisia lapsen aiheuttamasta vahingosta, vaan vanhemman vastuu alaikäisen lapsen aiheuttamasta vahingosta perustuu vanhemman *huolimattomuuteen, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että vanhempi on tilanteessa laiminlyönyt lapsensa asianmukaisen valvonnan tai kasvatuksen.* Yleisesti ottaen voidaan todeta, että mitä nuoremmasta lapsesta on kysymys, sitä todennäköisempää on myös vanhempien korvausvelvollisuuden syntyminen heidän lapsensa aiheuttaman vahingon johdosta.

Oikeuskäytännössämme on useita tapauksia, joissa vanhemmat on asetettu tuottamuksen eli huolimattomuuden perusteella vastuuseen heidän lapsen aiheuttamasta vahingosta. Käsittelen tässä kirjoituksessa kahta esimerkkitapausta.

Ensimmäisessä tapauksessa vanhemmat joutuivat vahingonkorvausvastuuseen lapsen aiheuttamasta vahingosta tilanteessa, jossa alaikäiset lapset (7-vuotias ja noin 6-vuotias) olivat heittäneet tikkaa vanhemman lapsen kotitalon pihalla sillä seurauksella, että nuoremman lapsen silmä sokeutui vanhemman lapsen heittäessä vahingossa tikan nuoremman lapsen silmään. Kyseisessä tapauksessa seitsemänvuotiaan lapsen vanhempien katsottiin laiminlyöneen valvontavelvollisuutensa, ja olevan siten vastuussa noin kuusivuotiaalle tytölle aiheutuneesta vahingosta.

Toinen esimerkkitilanne vanhempien korvausvelvollisuuden syntymisestä lapsen aiheuttaman vahingon johdosta on tapaus, jossa yhdeksänvuotiaan lapsen isä oli ohjeistanut tätä lyömään takaisin, jos joku tarttuu häneen kiinni. Tapauksessa lapsi oli rouva B:n kielloista huolimatta koskenut kauhakuormaajan varaosiin. Rouva B:n puututtua tilanteeseen ja hänen työnnettyä pojan kauhakuormaajan luota pois, oli poika lyönyt ja potkinut rouva B:tä, jonka seurauksena rouva B oli saanut tilanteessa vammoja. Pojan isä katsottiin tapauksessa olevan pojan huoltajana ja kasvattajana vastuussa tapahtuneesta, koska hän oli ohjeistanut poikaa edellä mainitulla tavalla. Myös pojan itsensä katsottiin olevan osin vahingonkorvausvastuussa tapahtuneesta kuitenkin hänen ikä ja kehitystaso huomioiden.

Kuten edellä on jo todettu, vanhempien korvausvelvollisuus lapsen aiheuttamasta vahingosta ei siis ole pääsääntö, vaan korvausvelvollisuus voi lähtökohtaisesti syntyä vain tilanteessa, jossa vanhemmat ovat *laiminlyöneet* lapsensa asianmukaisen *kasvatuksen tai valvonnan.*

Korvausvelvollisuuden syntymiseen vaikuttaa myös olennaisella tavalla lapsen ikä ja kehitystaso, eli korvausvastuun syntyminen *yksin* vanhemmille on todennäköisempää hyvin pienten lasten osalta.

Johanna Niskanen
asianajaja, Helsinki
Asianajotoimisto Johanna Niskanen

Milloin väkivaltarikos on asianomistaja- ja milloin yleisen syytteen alainen rikos? Miten rajanveto menee?

Pääosa laeissa määritellyistä rikoksista ovat virallisen syytteen alaisia. Tämä on luonnollista, sillä rikosprosessissa on kyse yhteiskunnan oikeusjärjestyksen säilymisen kannalta yleisestä intressistä, vaikka rikoksen kärsijänä – asianomistajana – olisi yksityinen henkilö. Virallinen syyttäjä voi, tai itse asiassa hänen täytyy nostaa syyte, jos poliisin esitutkinta-aineiston perusteella on todennäköisiä syitä epäillä henkilön syyllistyneen rikokseen, vaikka asianomistaja ei tätä haluaisikaan.

Osa rikoksista on kuitenkin määritelty niin sanotuiksi asianomistajarikoksiksi, toisin sanoen niiden tutkiminen rikosprosessissa edellyttää rikoksen uhrilta, asianomistajalta, rangaistusvaatimusta prosessin käynnistymiseksi ja myös sen loppuun viemiseksi oikeudessa (syyttämispyyntö). Ilman tätä virallisella syyttäjällä ei ole syyteoikeutta, eikä asiaa voida oikeudenkäynnissä käsitellä. Asianomistajarikoksiksi määritellyissä teoissakin on lakiin kirjattuna poikkeuksia, joiden osalta yleisen edun katsotaan vaativan virallisen syyttäjän toimia, vaikka asianomistaja ei olisi rikosta syytteeseen pantavaksi ilmoittanutkaan.

Rikosten määritteleminen asianomistajarikoksiksi perustuukin olennaisesti siihen, että niissä arvioidaan yksityisen intressin, toisin sanoen rikoksen uhrin edun olevan merkittävämpi kuin yleisen yhteiskunnallisen intressin. Nämä rikokset myös voidaan arvioida usein perustekomuotoja lievemmiksi teoiksi, mikä ilmenee niiden rangaistusseuraamuksista; rangaistuksina on pääsääntöisesti sakkoa tai enintään 6 kuukautta vankeutta.

Henkilöön kohdistuvien väkivaltarikosten osalta siten esimerkiksi lievä pahoinpitely (rikoslain 21 luvun 7§: väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys sekä teko kokonaisuutena arvostellen on vähäinen) on laissa määritelty asianomistajarikokseksi, joka edellyttää rikoksen uhrin rangaistusvaatimusta ja syyttämispyyntöä. Virallisella syyttäjällä on syyteoikeus, jos lievässä pahoinpitelyssä teko on kohdistunut alaikäiseen, lähisukulaiseen tai työtehtäviään toimittaneeseen henkilöön, joka on joutunut työpaikan ulkopuolisen henkilön teon kohteeksi.

Myös seksuaalirikoksia käsittelevässä rikoslain luvussa 20 on nykyisin enää yksi asianomistajarikos: seksuaalinen ahdistelu (20:5a§), jos se on kohdistunut täysi-ikäiseen henkilöön. Tällöin asian eteenpäinvienti edellyttää rikoksen uhrin rangaistusvaatimusta. Kun erittäin tärkeä yleinen etu vaatii, voi virallinen syyttäjä kuitenkin nostaa syytteen ilman asianomistajan syyttämispyyntöä. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi se, että tekijä olisi syyllistynyt useisiin vastaaviin rikoksiin, vaikka yksittäiset teot olisivatkin lieviä.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä kotirauhan (rikoslain 24:1§) tai törkeän kotirauhan (rikoslain 24:2§) rikkomisesta ilman asianomistajan syyttämispyyntöä, jollei erittäin tärkeä yleinen etu sitä vaadi. Samoin on asianlaita tuottamuksellisen vapaudenriiston, laittoman uhkauksen ja pakottamisen osalta (rikoslain 25: 6§, 7§ ja 8§). Virallinen syyttäjä saa lisäksi nostaa syytteen, mikäli laittoman uhkauksen tai pakottamisen tekemiseen on käytetty hengenvaarallista välinettä.

Väkivaltarikosten kylkiäisenä voivat olla myös vahingonteot (rikoslain 35 luku). Syytteen nostaminen perusmuotoisesta tai lievästä vahingonteosta (35:1§ tai 3§, toisen omaisuuden oikeudeton hävittäminen tai vahingoittaminen), kun rikoksen kohteena on ollut ainoastaan yksityinen omaisuus vaatii asianomistajan syyttämispyynnön.

Asianomistajan, rikoksen uhrin rikoksesta ilmoittaminen ja rangaistusvaatimuksen esittäminen esitutkinnassa on asianomistajarikosten osalta erityisen tärkeää, jotta asia voisi tulla viime kädessä tuomioistuimen tutkittavaksi. Jos asianomistaja ei tee esitutkinnassa rangaistuspyyntöä tai peruuttaa sen, hän menettää tämän oikeutensa ja rikosasian enempi käsittely päättyy siihen, jolleivät sitten ne lain poikkeussäännöt, joiden perusteella virallinen syyttäjä voi ilman asianomistajan myötävaikutusta toimia ole käytettävissä.

Heli Sandström
asianajaja, varatuomari, Rovaniemi
Asianajotoimisto Hiukka & Sandström

Työryhmä ehdottaa

viranomaisille hyviä menettelytapoja uhrien huomioimiseksi rikosprosessissa

Oikeusministeriön johdolla työskennellyt ns. hyvien käytäntöjen työryhmä on saanut puolitoistavuotisen työnsä päätökseen. Työryhmän mielestä viranomaisten menettelytapoja rikosprosessissa on kehitettävä ottamaan paremmin huomioon rikoksen uhrien tarpeet.

Työryhmä ehdottaa lukuisia hyviä käytäntöjä rikosoikeudellisten menettelyjen eri vaiheisiin sekä säännöllistä koulutusta uhrin kohtaamisesta, kohtelusta, oikeuksista, suojelutoimista ja trauman vaikutuksista uhriin.

Työryhmän tehtävänä oli arvioida rikosprosessia uhrin näkökulmasta ja kartoittaa kotimaisia hyviä käytäntöjä ja koulutusta uhrien tarpeiden huomioon ottamisesta rikosprosessissa. Työryhmän tuli valmistella ehdotukset hyvistä menettelytavoista sekä siitä, miten viranomaisten tietoisuutta ja osaamista lisätään ja hyvät toimintatavat sovitetaan viranomaiskäytäntöihin.

Työssä tukeuduttiin aihetta käsitteleviin suomalaisiin tutkimuksiin ja aiempien työryhmien työhön, asiantuntijoiden kuulemiseen sekä webropol-kyselyihin tuomioistuimiin ja poliisilaitoksille. Uhrin tarpeiden huomioimisessa havaittiin useita kehittämiskohteita, mutta myös hyviä käytäntöjä ja menettelytapoja. Ohessa esimerkkejä työryhmän havainnoista ja ehdotuksista.

Uhrin tarpeet huomioitava paremmin viranomaisten tiloissa ja oikeudenkäynneissä

Työryhmässä nousi esiin, että rikosilmoituksen tekeminen ei aina ole mahdollista rauhallisessa paikassa. Työryhmä ehdottaa poliisilaitosten käytäntöjen edelleen kehittämistä sen varmistamiseksi, että uhrilla olisi aina tarpeen vaatiessa tai pyytäessään mahdollisuus tehdä rikosilmoitus esimerkiksi kuulusteluhuoneessa tai muussa rauhallisessa paikassa. Lisäksi tarvitaan järjestelmällisiä käytäntöjä siihen, että kuulusteluun olisi aina osoitettavissa haavoittuvien uhrien (esim. lapsiuhrit) tarpeisiin mahdollisimman sopivat tilat.

Tuomioistuimissa tulisi järjestää mahdollisuus erillisiin kulkureitteihin ja odotustiloihin, jotta uhrin toive vastaajan kohtaamisen tai näkemisen välttämisestä toteutuisi. Oikeudenkäyntien osalta työryhmä suosittaa sermien käyttöä tarvittaessa, istuntojen aikatauluttamista siten, että vältytään pitkiltä ja uhrien kannalta ikäviltä odotusajoilta, sekä istuntojen tauottamista. Uhrin tilannetta voisi helpottaa sekin, että tuomari kertoisi käsittelyn aluksi, mitä oikeudenkäynnissä tapahtuu ja keitä salissa on läsnä.

Uhrin tiedonsaannissa kehittämisen varaa

Uhrin tiedonsaantia on pyritty uhridirektiivin voimaantulon myötä edistämään monin tavoin. Vuonna 2016 oikeusministeriö julkaisi verkossa *Tietoa rikoksen uhrin oikeuksista* -esitteen. Siihen on koottu asioita, joista rikoksen uhrilla on oikeus saada viranomaisilta tietoa. Esite on tarkoitettu uhreille jaettavaksi ja tiedottamisen tueksi etenkin poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten toiminnassa.

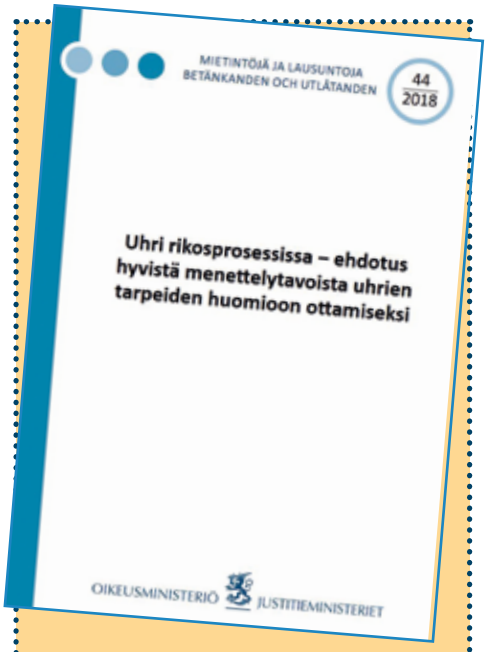
Työryhmä ehdottaa esitteen käytön ja jakelun tehostamista monin eri tavoin, kuten painetun version laatimista. Työryhmän mielestä esite olisi hyvä antaa uhrille jo rikosilmoituksen tekovaiheessa ja saattaa se myös esimerkiksi terveydenhuollon toimijoiden käyttöön.

Asianomistajan tiedonsaannin edistämiseksi työryhmä työsti konkreettisen ehdotuksen käräjäoikeuden kutsuun liitettäväksi yhtenäiseksi ohjeistukseksi.

Avustajan hankkimiseen ja tukipalveluihin ohjaamiseen enemmän huomiota

Työryhmä pitää erittäin tärkeänä, että etenkin vakavien rikosten uhreilla olisi oikeudellinen avustaja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa rikosprosessia. Työryhmä ehdottaa, että esitutkintaviranomaisessa kiinnitettäisiin nykyistä enemmän huomiota avustajan hankkimiseen, koska moni asianomistaja ei osaa hankkia avustajaa, vaikka avustajalle olisi selkeä tarve.

Työryhmä katsoo, että uhrien tukipalveluihin ohjaamista vakiintuneena osana esitutkintaa tulisi tehostaa kaikilla poliisilaitoksilla. Tarvitaan myös tukipalveluja tarjoavien tahojen omaa aktiivisuutta

Uhri rikosprosessissa

Uhri rikosprosessissa - ehdotus hyvistä menettelytavoista uhrien tarpeiden huomioon ottamiseksi. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 44/2018.

palveluidensa tunnetuksi tekemisessä viranomaisille. Paikallinen sidosryhmäyhteistyö on välttämätöntä, jotta tukipalveluihin ohjaaminen muodostuu vakiintuneeksi toimintatavaksi.

Koulutus ja erikoistuminen keinoina osaamisen parantamiseksi

Viranomaisten tietoisuuden ja osaamisen lisäämiseksi uhrin tarpeista työryhmä ehdottaa osaamisen keskittämistä ja erikoistumista poliisissa, syyttäjälaitoksessa ja tuomioistuimissa. Lisäksi työryhmä on sitä mieltä, että viranomaisille tulee tarjota säännöllisesti koulutusta uhrin kohtaamisesta, kohtelusta, oikeuksista, suojelutoimista ja trauman vaikutuksista uhriin. Ehdotetut hyvät käytännöt ja toimintatavat voidaan saattaa käytäntöön paitsi koulutuksen myös esimerkiksi ohjeistuksen sekä laatuhankkeiden avulla.

Työryhmän toiveena on, että viranomaiset ja toimijat saattavat ehdotetut hyvät käytännöt ja toimintatavat osaksi omaa toimintaansa. Työryhmän mielestä toimenpiteiden toteutumista olisi hyvä seurata osana uhridirektiivin täytäntöönpanon seurantaa.

erityisasiantuntija ***Elina Ruuskanen***
neuvotteleva virkamies ***Mervi Sarimo***
oikeusministeriö

Elina Ruuskanen

Mervi Sarimo

Kuva: Sami Liukkonen

VOCIARE-hankkeessa selvitettiin uhridirektiivin toimeenpanoa

Uhridirektiivin käytännön toimeenpanoa EU:n jäsenvaltioissa on kartoitettu vuonna 2018 tehdyllä tutkimuksella, joka on osa eurooppalaisten rikosuhrijärjestöjen yhteistyöjärjestön Victim Support Europen (VSE) koordinoimaa VOCIARE-hanketta (Victims of Crime Implementation Assessment of Rights in Europe). Tässä artikkelissa esitellään joitakin tutkimuksen keskeisiä havaintoja.

Direktiivin toimeenpano Suomessa

Uhridirektiivin täytäntöön panemiseksi tehtiin lakimuutoksia, joista suurin osa tuli voimaan maaliskuussa 2016. Muutokset vahvistivat uhrin oikeuksia saada tietoa oikeuksistaan, asiansa käsittelystä ja vangin vapauttamisesta tai poistumisesta sekä oikeuksia asiakirjojen käännöksiin ja suojeluun rikosoikeudellisten menettelyjen aikana.

Lakimuutosten lisäksi direktiivin toimeenpanoa on valmisteltu eri ministeriöiden johdolla toimineissa työryhmissä, joiden esitysten pohjalta on toteutettu erilaisia uhridirektiivin vaatimusten mukaisia toimenpiteitä tukipalvelujen järjestämiseksi sekä uhreille kohdennettavan viranomaisviestinnän, hyvien käytäntöjen ja osaamisen kehittämiseksi.

Sisäministeriön asettamassa työryhmässä laadittiin vuonna 2016 julkaistu käsikirja rikoksen uhrin suojelutarpeen arviointimenettelyyn, ja oikeusministeriön johdolla on laadittu rikosten uhreille jaettavia esitteitä, jotka ovat saatavilla myös oikeusministeriön verkkosivuilla. Rikosten uhrien tarpeet huomioonottavia käytäntöjä ja viranomaisten koulutusta kartoittaneen työryhmän toimikausi päättyi syksyllä 2018, joten sen esittämien toimenpiteiden tuloksia ei ole voitu huomioida VOCIARE-tutkimuksen Suomen osuudessa.

Tukipalveluiden rahoituksen kasvu

Yksi merkittävistä uhridirektiivin myötä tulleista muutoksista koskee uhrien tukipalveluille kohdennettujen valtionavustusten huomattavaa kasvua vuodesta 2016 lähtien. Tukipalvelujen rahoituspohjaa vahvistettiin vuonna 2016 käyttöön otetulla rikosuhrimaksulla.

Uhreille suunnattujen yleisten tukipalvelujen jatkuvuus turvattiin vuosiksi 2018–2027 Rikosuhripäivystykselle annetulla julkisella palveluvelvoitteella. Oikeusministeriö myönsi vuonna 2017 rahoitusta uhridirektiivin mukaisten erityistukipalvelujen edistämiseen sekä tiedotus- ja koulutusohjelmiin.

Rikosuhripäivystyksen lisääntynyt rahoitus on mahdollistanut toiminnan määrällisen ja laadullisen kehittämisen, mikä on näkynyt muun muassa palvelujen maantieteellisen kattavuuden parantumisena ja asiakasmäärien voimakkaana kasvuna viimeisen kahden vuoden aikana. Rahoituspohjan vakiinnuttaminen on mahdollistanut myös toimintojen pitkäjänteisen kehittämisen. Julkinen palveluvelvoite on vahvistanut Rikosuhripäivystyksen virallista roolia luoden edellytyksiä viranomaisten ja tukipalvelujen yhteistyön kehittämiselle.

Järjestöjen ja viranomaisten yhteistyö

Yksi uhridirektiivin tavoitteiden toteutumiseen myötävaikuttanut tekijä näyttää liittyvän siihen, että direktiivin toimeenpanoa valmistelleissa ministeriöiden työryhmissä on ollut mukana eri hallinnonalojen ja tukipalveluja tarjoavien järjestöjen edustajia.

Viranomaisten ja järjestöjen paikallistason yhteistyö on myös osoittautunut tärkeäksi kehitettäessä uhridirektiivin tavoitteiden mukaisia käytäntöjä. Eri toimijoiden välistä vuoropuhelua edistäviä rakenteita vahvistamalla on luotu pohjaa arjen yhteistyölle, tiedon ja osaamisen jakamiselle sekä uusien toimintatapojen kehittämiselle. Yhteistyön lisääntymisen ansiosta uhreja on opittu ohjaamaan heidän tarpeitaan vastaavan tuen ja avun piiriin. Näin on voitu myös varmistaa, että uhrilla on mahdollisuus käyttää oikeuksiaan rikosoikeudellisten menettelyjen kaikissa vaiheissa.

Vielä on tehtävää

Suomen kansallinen lainsäädäntö täytti monelta osin uhridirektiivin vaatimukset jo ennen sen voimaantuloa. Direktiivin täytäntöönpanoa koskevat toimenpiteet ovat vahvistaneet rikoksen uhrien kansainvälisesti verrattain vahvaa asemaa entisestään, mutta direktiivin tavoitteita ei ole vielä kaikilta osin saavutettu. Esimerkiksi uhrien informointia, tukipalveluihin ohjaamista ja suojelutarpeen arviointia koskevien käytäntöjen omaksumisessa on vielä poliisien välisiä paikallisia ja yksilöllisiä eroja.

Vaikka turvakotipaikkoja on lisätty, niitä on edelleen liian vähän tarpeeseen nähden. Uhrien tukipalveluja on myös edelleen kehitettävä, jotta ne vastaisivat paremmin erityisen haavoittuvassa asemassa olevien uhrien tarpeita. Ihmiskaupan uhrien mahdollisuudet päästä tarvitsemansa avun, tuen ja suojelun piiriin ovat erityisen huonot, vaikka heidän asemaansa on pyritty viime vuosina parantamaan erilaisin toimenpitein.

Uhrien oikeuksia ja tarpeita käsittelevien koulutuksien tarjonta on lisääntynyt viime vuosina, mutta riittävän osaamisen varmistaminen edellyttäisi systemaattisempaa uhriasioiden sisällyttämistä poliisien, oikeusviranomaisten sekä muiden rikosten uhreja työssään kohtaavien ammattilaisten perus- ja täydennyskoulutukseen. Uhriasioita käsitellään nykyisin poliisien peruskoulutuksessa, mutta uusien ajattelu- ja toimintatapojen omaksuminen edellyttää myös työpaikoilla tapahtuvaa koulutusta sekä uhriasioiden sisällyttämistä uusien työntekijöiden perehdyttämisohjelmiin. Esimiehillä on myös keskeinen rooli uusien käytäntöjen omaksumisessa ja vakiinnuttamisessa.

***Susanna Lundell**, tutkija*

Kirjoittaja on toteuttanut Suomen tutkimusosuuden VOCIARE-hankkeessa ja valmistelee Turun yliopistossa oikeussosiologian alaan kuuluvaa väitöstutkimusta, jossa hän tarkastelee viranomaisille edenneitä työpaikkakiusaamistapauksia.

UHRIDIREKTIIVI

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU (”uhridirektiivi”) määrittelee vähimmäisvaatimukset koskien rikoksen uhrien oikeuksia saada tietoa, tukea ja suojelua sekä osallistua rikosoikeudellisiin menettelyihin. Direktiivin tavoitteena on varmistaa, että rikoksen uhreja kohdellaan kunnioittavasti, sensitiivisesti ja ammattitaitoisesti rikosoikeudellisten menettelyjen aikana ottaen huomioon heidän yksilölliset tarpeensa ja tilanteensa.

Mitä kuuluu MARAK-menetelmälle?

MARAK eli vakavan parisuhdeväkivallan uhrin auttamiseksi kehitetty moniammatillinen riskinarviointimenetelmä on ollut Suomessa käytössä jo kahdeksan vuotta. Menetelmä perustuu Iso-Britanniassa parikymmentä vuotta sitten kehitettyyn riskinarviointimenetelmään (MARAC), jota on hieman sopeutettu istumaan paremmin suomalaiseen järjestelmään.

Menetelmän ensimmäinen ja varsinaiseen riskinarviointiin keskittyvä osuus perustuu tutkittuun tietoon parisuhdeväkivallan riskitekijöistä. Toisen osuuden, eli MARAK-työryhmän kokouksen, keskeisin tavoite on vakavan väkivallan uhrin tai sen uhan alla elävän turvallisuuden parantaminen. Suomessa MARAK-kokoukseen osallistuminen perustuu väkivaltaa kokeneen suostumukseen.

Vakavan parisuhdeväkivallan uhrin auttaminen edellyttää usein monen viranomaisen ja kolmannen sektorin auttajatahon samanaikaista, ammattitaitoista väliintuloa. Paikallinen MARAK-työryhmä kokoaa keskeisimmät väkivaltatyötä tekevät tahot ja viranomaiset saman pöydän ääreen suunnittelemaan toimenpiteitä uhrin turvallisuuden parantamiseksi. Menetelmä on käytössä jo 36 paikkakunnalla Suomessa siten, että jokaisen maakunnan alueelta löytyy vähintään yksi työryhmä.

> **MARAK-työryhmä kokoaa väkivaltatyötä tekevät tahot ja viranomaiset saman pöydän ääreen.**

Siellä, minne MARAK-työryhmä on perustettu, menetelmän toimivuuteen ollaan oltu hyvin tyytyväisiä ja toimintaa on jatkettu. Ainoana poikkeuksena on Helsingin Itäkeskuksen MARAK-työryhmä, joka on lakannut toimimasta. Sen työskentely hankaloitui Itäkeskuksen poliisipiirin lakkauttamisen jälkeen, lastensuojelu vetäytyi yhteistyöstä eikä Helsingin kaupunki pitänyt toiminnan jatkamista muuttuneissa olosuhteissa enää tarkoituksenmukaisena.

Riskien arviointi on viranomaisten velvollisuus

Vakavan parisuhdeväkivallan riskin ja erityisesti mahdollisen kuolemanvaaran arviointi ovat nykyään viranomaisvelvollisuuksia. Arviointivelvoite tulee Istanbulin sopimuksesta, joka edellyttää väkivaltatilanteiden vakavuuden arvioinnin lisäksi viranomaisilta toimien yhteensovittamista heidän tarjotessaan uhrille turvallisuutta ja tukea. MARAK-työryhmä mahdollistaa viranomaisille yhteisen alustan tapausten tehokkaalle käsittelylle ja uhrien monialaiselle auttamiselle.

Viime vuosina lainsäädäntöä on muutenkin muutettu paremmin monialaista työtä tukevaksi. Esimerkiksi sosiaalihuoltolaki velvoittaa eri sosiaalityön alojen ammattilaiset hakemaan toisiltaan apua asiakkaan palvelujen kartoittamiseen ja niiden järjestämiseen. Yhteistyön tekemisen velvoite on viety myös terveydenhuollon lainsäädännön sisään, jolloin asiakkaiden usein monialaisia ongelmia tulisi havainnoida ja hoitaa tiiviissä yhteistyössä terveydenhuollon ammattilaisten kanssa.

MARAK-työryhmien työ on tehokkainta siellä, missä ammattilaisia on koulutettu väkivallan tunnistamiseen ja uhrien palveluohjaukseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluissa sekä poliisin perheväkivalta-aiheisten kotihälytysten yhteydessä tulisi aina kartoittaa asiakkaiden kokeman väkivallan vakavuus ja tarvittaessa tehdä systemaattinen riskinarvio MARAK-lomakkeen avulla. Kun työntekijät osaavat ja uskaltavat kysyä väkivallasta, se tulee varhemmin esiin ja vakavimmassa tilanteessa elävät voidaan ohjata MARAK-työryhmän avun piiriin.

Vaikuttavuus on todettu tutkimuksella

MARAK-menetelmän vaikuttavuutta seurattiin Suomessa ensimmäisten viiden vuoden ajan tutkimushankkeella. Vaikuttavuusseurannassa yhdistettiin poliisin rekisteritietoja MARAK-asiakkaiden henkilötietoihin ja saatiin selville, että yli 80 prosenttia tapauksista MARAK-intervention jälkeisessä kuuden kuukauden seurannassa uhriin ei kohdistunut uusia väkivaltarikosepäilyjä. Ennen MARAK-interventiota valtaosalla uhreista oli yksi tai useita merkintöjä väkivallan uhriksi joutumisesta poliisin rekistereissä.

Menetelmän kehittäminen jatkuu osana Istanbulin sopimuksen kansallista toimeenpanoa THL:n koordinoimana. THL esimerkiksi kouluttaa uudet työryhmät alueilla, jotka haluavat perustaa oman monialaisen viranomaistyöryhmän väkivallan uhrien auttamiseen. Koska sosiaali- ja terveyspalvelujen tuotanto on kuntien vastuulla, on luonteva asukaspohja yhdelle MARAK-työryhmälle yksi isompi tai useamman pienen kunnan yhtymä. Toisaalta malli on varsin joustava, jolloin työryhmä voi toimia hyvin jopa Vantaan kokoisessa kaupungissa tai muutaman kymmenen tuhannen asukkaan kunnassa.

MARAK-menetelmän paras anti on viranomaisten kannalta yhteisen tilannekuvan syntyminen, monialainen ammattitaidon kehittyminen ja työskentelyn tehokkuus. Uhrien kannalta menetelmä voi äärimmäisissä tapauksissa säästää henkiä, mutta joka tapauksessa parantaa apua saavan turvallisuuden tunnetta ja elämänhallintaa, sekä pidemmällä aikavälillä terveyttä ja hyvinvointia. Vaikka menetelmää on vielä tarvetta levittää ja monialaista yhteistyötä kehittää, se on jo ottanut paikkansa suomalaisessa väkivallan vastaisessa työssä yhtenä keskeisimmistä työkaluista uhrien auttamiseksi.

Martta October
kehittämispäällikkö, juristi
Lapset, nuoret ja perheet
THL

Palveluketju tukee henkirikoksen uhrien läheisten selviytymistä

Suomessa kuolee vuosittain henkirikoksen uhrina noin 100 ihmistä, joita suremaan jää keskimäärin noin 4–6 perheenjäsentä sekä joukko muita läheisiä. Henkirikos aiheuttaa usein läheisille massiivisen henkisen trauman ja muuttaa uhrin lähipiirin koko loppuelämän.

Läheiset joutuvat käymään läpi vaikeiden tunteiden ohella myös fyysisiä, psyykkisiä, sosiaalisia sekä taloudellisia vaikutuksia. Samanaikaisesti he joutuvat suoriutumaan monista kuolemaan liittyvistä käytännön järjestelyistä sekä vaikeaselkoisesta rikosprosessista, joka voi pahimmillaan uhriuttaa heitä entisestään.

Henkirikosten uhrien läheiset ovat rikoksen epäsuoria uhreja, mutta EU:n rikosuhridirektiivin mukaan he ovat rinnastettavissa vakavien rikosten uhreihin. Vuonna 2015 voimaan astuneessa uhridirektiivissä rohkaistaan kiinnittämään erityishuomiota niiden uhrien erityistarpeisiin, joille on aiheutunut rikoksen vakavuuden seurauksena huomattavaa vahinkoa. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että henkirikoksen uhrien läheisille tulee tarjota rikosuhripalveluja siinä missä rikoksen uhreille.

> **Henkirikoksen uhrien läheisille tulee tarjota rikosuhripalveluja siinä missä rikoksen uhreille.**

Omaisten auttamiseen erilaisia tukimalleja

Henkirikoksen uhrien omaisten auttamiseen ja tukemiseen on kehitetty ulkomailla erilaisia malleja ja hyviä käytäntöjä. Britanniassa ja Hollannissa on vuodesta 2010 lähtien ollut käytössä järjestely, jossa poliisi ilmoittaa sen tietoon tulleista henkirikoksista uhrien tukipalveluun. Kun uhrin omaiselta saadaan lupa, tukipalvelu nimeää tapaukselle oman työntekijän, jonka omaiset voivat tavata.

Omaisille tarjotaan keskusteluavun sekä rikosprosessiin liittyvien asioiden hoitamisen lisäksi apua myös muun muassa hautajaisten järjestämiseen, lastenhoitoon ja erilaisten tukien hakemiseen. Heille tarjotaan apua myös median kohtaamiseen, ja heidät ohjataan vertaistuen piiriin tai muihin järjestöihin, joista saa apua. Työntekijä on omaisten käytettävissä niin pitkään kuin tarvetta on. Työntekijät ovat henkirikoksen uhrien omaisten tarpeisiin erikoistuneita koulutettuja ammattilaisia.

Tiedetään, että henkirikoksen uhrien läheiset tulisi asettaa auttamisjärjestelmässä kärkeen, jotta he saisivat mahdollisimman helposti ammattitaitoista apua ja tukea selviytymiseen. Siitä huolimatta juuri nämä ihmiset ohjautuvat palveluihin hyvin sattumanvaraisesti – kuka mihinkin, monet eivät mihinkään. Auttajatkaan eivät tiedä, mistä henkirikoksen uhrien läheiset voivat saada apua omalla paikkakunnallaan. Palvelut ja osaaminen ei ole keskitettyä.

Rikosuhripäivystyksessä on huomattu, että nämä tilanteet ovat haastavia ja raskaita myös ammattilaiselle. Ongelma on, että vain harvoilla ammattilaisilla on kokemusta näistä tilanteista. Useimmille ammattilaisille tällainen asiakastapaus osuu vain kerran työuran aikana, jos ollenkaan.

Malli sovitettu suomalaiseen yhteiskuntaan

Suomessa RIKU on ryhtynyt soveltamaan Britannian ja Hollannin mallia suomalaisille sopivaksi toiminnaksi. Suomalaisessa mallissa poliisi voi asiakkaan luvalla välittää hänen yhteystietonsa RIKUun, josta häneen otetaan yhteyttä. Asiakas voi saada tukihenkilön, joka kulkee hänen rinnallaan varmistaen, että asiakkaalla on mahdollisuus asiantunteviin tukipalveluihin omalla paikkakunnallaan tai valtakunnallisia palveluja hyödyntäen.

Vuonna 2017 RIKUssa tuotettiin opas Kun henkirikos koskettaa oikeustradenomiopiskelija **Anni Pentin** toimittamana. Opas kertoo uhrien omaisten kokemasta kriisistä, sen vaikutuksista ja moninaisista tavoista reagoida. Opas tarkastelee myös kuolemaan ja rikosprosessiin liittyviä käytännön asioita sekä antaa vinkkejä siitä, mistä uhrien omaiset voivat saada psykososiaalista tai käytännön tukea.

Oppaan valmistuttua se otettiin työvälineeksi verkostoihin, joita ryhdyttiin kokoamaan kaikilla RIKUn 31 palvelupistepaikkakunnalla. Erilaiset paikalliset palveluntuottajat on tarkoitus koota yhteen. Tavoitteena on, että RIKUn johdolla henkirikoksen uhrien läheisiä kohtaavat paikkakunnalla samat toimijat, jolloin saadaan osaava, aukoton ja kestävä palveluketju uhrien omaisten selviytymisen

Kuva: Sami Liukkonen

tueksi. Näistä toimijoista kootaan RIKUn johdolla säännöllisesti 1–2 kertaa vuodessa kokoontuva verkosto, jossa jaetaan osaamista ja opitaan tuntemaan verkoston jäsenten toimintatapoja.

Verkosto tekee laajaa yhteistyötä

Verkosto voi myös hankkia yhteistä koulutusta oman osaamisensa syventämiseksi ja laajentamiseksi. Verkoston seurauksena syntyy myös kokonaiskuva ja ymmärrys siitä, missä tilanteessa henkirikoksen uhrien omaiset voivat olla ja miten monipuolista apua he voivat tarvita. Verkoston avulla varmistetaan, että asiakas saa kaiken hyödyn palveluketjusta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista. Tyypillisiä toimijoita ovat poliisi, kuntien sosiaali- ja kriisipäivystykset, järjestöjen tuottamat kriisipalvelut ja vertaistukitoiminnat, terapiapalvelut, seurakunnat, julkinen terveydenhuolto psykiatrisine poliklinikoineen, lastensuojelun sosiaalityö, kotipalvelujen tuottajat, lakipalvelut sekä hautaustoimistot.

Verkostojen ensimmäiset kokoontumiset on jo järjestetty. Kokemukset ovat olleet rohkaisevia ja osallistujat ovat nähneet verkoston tarpeelliseksi omalle työlleen. Osallistujien määrä eri paikkakunnilla on kuitenkin ollut vaihtelevaa. Kaikki kutsutut eivät vielä ole nähneet verkoston tarpeellisuutta, mutta olemme luottavaisia, että saamme houkuteltua myös puuttuvat toimijat mukaan, jotta henkirikoksen uhrien läheiset saavat sen kaiken tuen ja avun, jonka he selviytymiselleen tarvitsevat ja joihin heillä tulee olla oikeus.

Jaana Koivukangas
kehitysjohtaja
Rikosuhripäivystys

Lähteet:
• Kun henkirikos koskettaa – käsikirja henkirikoksen uhrien läheisten kohtaamiseen. Pentti, Anni (toim.), Rikosuhripäivystyksen oppaita 4:2017
• Uhripoliittisen toimikunnan loppuraportti. Mietintöjä ja lausuntoja 13:2015, Oikeusministeriö.

Jaana Koivukangas, kuva Sami Liukkonen

Yhdessä henkirikoksen uhrien tueksi

Rikosuhripäivystyksessä tapaamme hyvin monien erilaisten rikosten uhreja ja myös heidän läheisiään. Työntekijät ja koulutetut vapaaehtoiset ovat valmistautuneita erilaisiin tilanteisiin, joita rikoksen uhriksi joutuneiden asiakkaiden myötä voi tulla vastaan. Yksi vaikeimpia tilanteita on kohdata henkirikoksen uhriksi joutuneen läheisiä.

Henkirikokset tapahtuvat yleensä yllättäen eivätkä ne rajoitu vain tiettyyn väestöryhmään – niihin ei voi mitenkään valmistautua. Läheisen kuolema ylipäätään aiheuttaa kriisin, mutta läheisen kuolema henkirikoksen uhrina aiheuttaa aivan omanlaisensa syvän kriisin. Henkilö itse ei välttämättä tässä tilanteessa ole kykenevä etsimään ja vaatimaan apua tai palveluita, vaan hänen voimavaransa kuluvat yksinkertaisesti hetki hetkeltä eteenpäin selviytymiseen. Tukea ja neuvoja tarvitaan.

Henkirikoksen paljastumisen jälkeen tapahtuu paljon asioita, joihin menehtyneen läheiset eivät voi juurikaan vaikuttaa, vaan poliisi ja muut viranomaiset suorittavat omat lakisääteiset tehtävänsä. Rikoksen uhrin läheiset jäävät siinä helposti sivuosaan eikä kukaan keskity erityisesti heidän asiaansa.

Läheisen kuoleman jälkeen on hoidettava paljon erilaisia asioita aina hautajaisjärjestelyistä menehtyneen asioiden hoitamiseen eri tahoilla. On vaikeaa hahmottaa, mitä kaikkea pitää tehdä ja usein asioiden hoitamiselle on määräajat, joita ei pidä ylittää. Samaan aikaan omainen itse ja mahdollisesti myös menehtyneen alaikäiset lapset tarvitsevat kriisiapua ja tukea omaan jaksamiseensa.

Rikosuhripäivystys on kutsunut palvelupistepaikkakunnillaan kokoon eri tahoja, jotka mahdollisesti kohtaavat työssään henkirikoksen uhrien omaisia. Koska he eivät ole jokapäiväisiä asiakkaita, monelle ammattilaisellekin on uusi asia miettiä kaikkia tarvittavia palveluita, ja onko niitä omalla paikkakunnalla ylipäätään tarjolla. Rikosuhripäivystys pyrkii muodostamaan paikallisia yhteistyöverkostoja, joiden jäsenet saavat tietoa kaikista erilaisista tarjolla olevista palveluista. Tarkoitus on mahdollistaa kynnyksetön ohjaus palvelusta toiseen ja myös tarvittaessa mahdollisuus konsultoida muita palvelun tarjoajia asiakkaan palvelupolun tasoittamiseksi.

Rikosuhripäivystyksen palvelupisteestä voidaan antaa asiakkaalle tukihenkilö, joka neuvoo ja tukee asiakasta niin rikosprosessiin liittyvissä asioissa kuin muihin käytännön asioihin liittyen. Koulutettu tukihenkilö pystyy antamaan henkistä tukea ja siten edesauttamaan henkirikoksen uhrin omaisen selviytymistä hänen elämänsä vaikeassa tilanteessa.

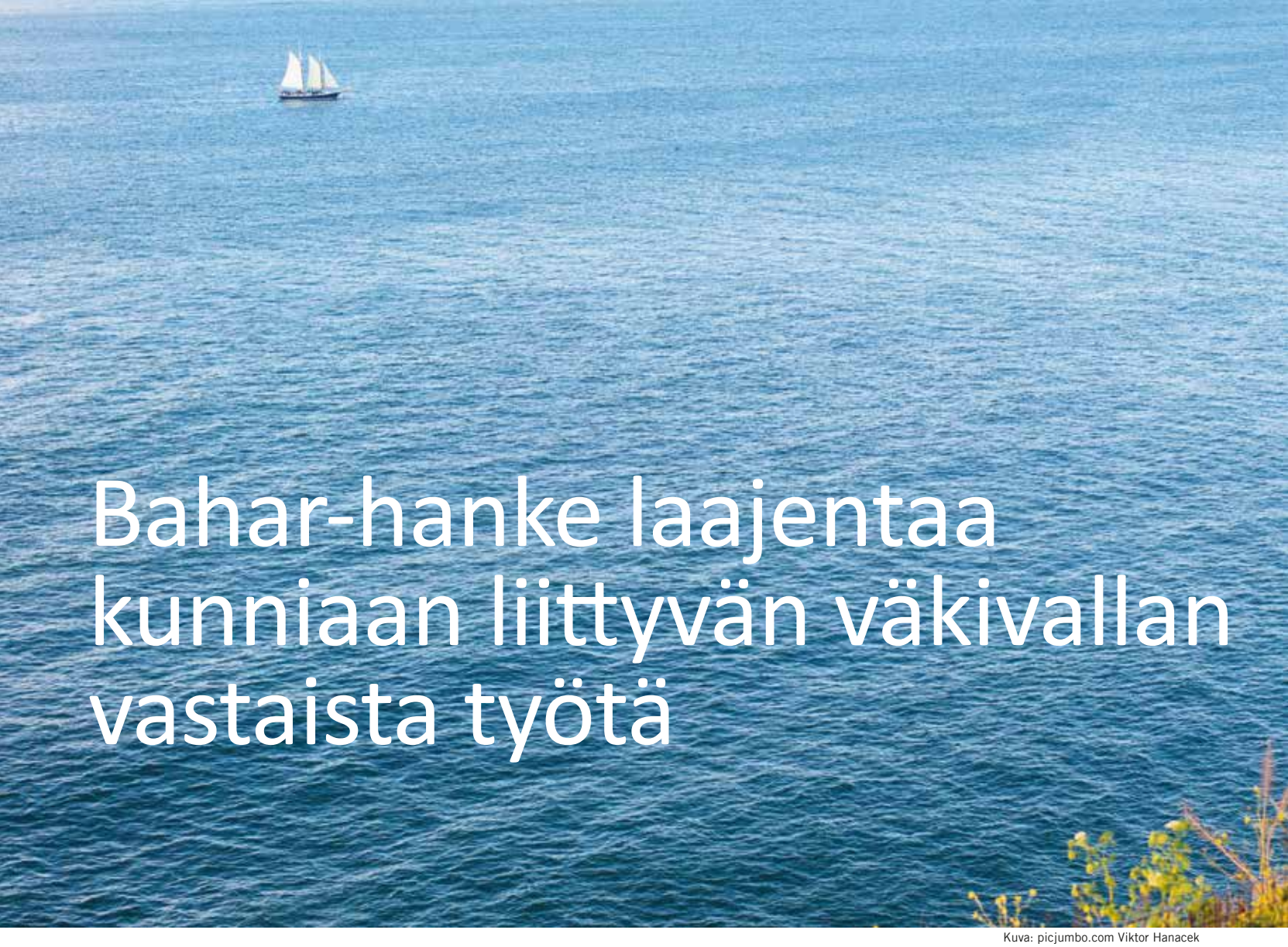
Rikosuhripäivystyksen toiminnassa on oleellista se, että kaikille asiakkaille pyritään löytämään tarvittavat palvelut heidän kulloisenkin tilanteensa mukaan. Erityisesti henkirikoksen uhrien omaisten kohdalla palveluiden saamiseksi ja palveluihin ohjaamiseksi hyvä yhteistyöverkosto muiden toimijoiden kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Rikosuhripäivystys voi olla se taho, joka varmistaa henkirikoksen uhrin omaisille tarvittavat palvelut, ja ohjaa saattaen eri palveluiden välillä.

Kutsumme muita palveluntarjoajia mukaan kehittämään edelleen yhteistyöverkostoa ja varmistamaan henkirikoksen uhrien omaisille heille kuuluvat palvelut ja tuen.

Katariina Westman
aluejohtaja
Rikosuhripäivystys, Sisä-Suomi

Kuva: Sami Liukkonen

Bahar-hanke laajentaa kunniaan liittyvän väkivallan vastaista työtä

Kuva: picjumbo.com Viktor Hanacek

Kunniaan liittyviä moninaisia ilmiöitä ei vielä kovin laajalti tunneta ja tunnisteta Suomessa, vaikka kunniakäsitykset vaikuttavat monien ihmisten jokapäiväiseen elämään. Loisto setlementin Sopu-työ on jo kuuden vuoden ajan tehnyt kunniaan liittyvää työtä pääkaupunkiseudulla. Sopu tavoittaa yhä enemmän asiakkaita ja työn painopiste on ennaltaehkäisevässä ja kriisi- ja konfliktityössä.

Sopu-työtä on tehty monen nuoren ja nuoren aikuisen kanssa, jotka ovat irrottautumassa tai jo irrottautuneet perheestään tai taustayhteisöstään. Tähän työhön on huomattu olevan kasvavaa tarvetta ja siksi kesällä 2018 käynnistyi Bahar-hanke.

Sanalla 'bahar' on monta merkitystä

Arabian kielellä se tarkoittaa merta ja farsin kielellä kevättä. Meri voi olla arvaamaton ja vaarallinen, mutta toisaalta sillä on kyky kannatella ja kantaa turvaan. Kevät taas on uusien alkujen ja kasvun aikaa. Nimi sopii hyvin hankkeelle, jossa tuetaan nuoria ja nuoria aikuisia, jotka ovat joutuneet irtautumaan yhteisöistään kunniaan liittyvän väkivallan vuoksi.

> **Bahar tukee nuoria, jotka ovat joutuneet irtautumaan yhteisöistään.**

Perheen ja yhteisön tukea vailla olevat nuoret ja aikuiset tarvitsevat kannattelua uudessa elämäntilanteessa, uusien yhteisöjen löytämisessä ja turvallisen arjen rakentamisessa. Usein perheestä irrottautumisen estää pelko yksin jäämisestä.

Yhteisöllisen kulttuurin taustalla on perhekäsitys, joka vaikuttaa yksilön minäkuvaan, perheen ihmissuhteisiin sekä suhteisiin lähiympäristössä. Yhteisöllisestä kulttuurista tulevan ihmisen ko-

Bahar-hanke 2018–2021

Bahar on osa STEA:n Arvokas-ohjelmaa. Toiminta on osa Loisto setlementin kunniaan liittyvän väkivallan konfliktі- ja kriisityötä (Sopu-työ) pääkaupunkiseudulla.

Hankkeessa työskentelee kaksi työntekijää sekä kehittämispäällikkö, jotka tekevät tiivistä yhteistyötä Sopun, turvakotien ja eri alojen viranomaisten kanssa. Työ on sekä yksilökohtaista että yhteisöllistä, ja tavoitteena on luoda uusia toimintamalleja yhteisöstä irtautumisen tukemiseen.

Bahar pyrkii tarjoamaan turvallisen yhteisön nivelvaiheessa oleville nuorille ja nuorille aikuisille, jotka ovat menettäneet perheensä ja kasvuyhteisönsä sekä vertaistukea oman itsenäistymisen tueksi ja vahvistumiseksi. Tavoitteena on tukea itsenäistymistä ja integroitumista turvallisesti uuteen elämäntilanteeseen.

tona kuin jääminen yksilönvapautta, henkeä tai terveyttä uhkaavaan tilanteeseen.

Moni turvakodissa olleista tai hetken aikaa yksin asuneista nuorista ja aikuisista palaa herkästi takaisin perheeseen, jossa häneen on kohdistunut väkivaltaa tai sen uhkaa. Turvakoti auttaa akuutissa väkivaltatilanteessa, mutta tilanne on haastava, koska elämää aikaisemmin säädelleet, mahdollisesti hyvin tiukat rajat katoavat, jolloin riskikäyttäytymisen mahdollisuus kasvaa.

Moni nuori tarvitsee akuutin kriisivaiheen jälkeen pitkäaikaista psykososiaalista tukea. Väkivallan kohteeksi joutuminen vaatii paljon toipumisaikaa, ja samalla pitäisi pystyä käsittelemään läheisistä ihmistä erossa olemisen tunteita ja järjestellä monenlaisia arjen asioita, kuten asumista, taloudellisen tilanteen turvaamista, opiskelua ja mahdollisia oikeustoimia.

Bahar tukee oman elämän rakentamisessa
Kunniaan liittyvä väkivalta voi näkyä kaikissa vallankäytön muodoissa. Pakkoavioliiton ohella se voi tarkoittaa esimerkiksi eristämistä, henkistä ja taloudellista kaltoinkohtelua, toiseen maahan lähettämistä ja avioeron estämistä. Herkästi ajatellaan, että vain naiset ovat kunniaan liittyvän väkivallan uhreja. On kuitenkin hyvä huomioida, että myös miehiin voidaan kohdistaa kunniaan liittyvää väkivaltaa, esimerkiksi seurusteluun ja avioliiton solmimiseen liittyvissä konflikteissa. Myös seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvat kohtaavat kunniaan liittyvää väkivaltaa: heidät suljetaan usein yhteisön ulkopuolelle ja heihin kohdistuu henkeen tai terveyteen liittyviä uhkia.

Baharin asiakkaista merkittävä osa tulee mukaan toimintaan Sopu-työn ja viranomaisten, kuten poliisin ja sosiaalityöntekijöiden kautta. Yksilötyössä asiakkaalle tehdään palvelusuunnitelma, jonka tarkoituksena on arvioida tuen tarvetta ja pohtia, millaisissa verkostoissa tuki parhaiten toteutuu. Asiakkaille tarjotaan esimerkiksi neuvontaa ja tukea arjen asioiden järjestämisessä ja yksilökäyntejä psyykkisen hyvinvoinnin tueksi.

Työtä tehdään myös jalkautuen asiakkaiden koteihin, turvakoteihin ja erilaisiin viranomaistapaamisiin. Yhdessä liikkuminen ja asioiden hoitaminen tuntuu asiakkaista usein turvallisemmalta, ja kunniakäsityksiin perustuvan kasvatuksen vuoksi monilla ei ole välttämättä valmiuksia esimerkiksi virastoissa asioimiseen. Myös yhtäkkinen, monien omaa elämää koskevien päätösten tekeminen voi tuntua raskaalta ja vaikealta. Haasteena on myös muodostaa uusia käsityksiä itsestä ja omasta suhteesta ympäristöön ja yhteiskuntaan.

Vertaistuki auttaa punnitsemaan omia vaihtoehtoja
Bahar tarjoaa viranomaisille tietoa siitä, miten kunniakysymykset voivat vaikuttaa yksilöiden elämään yhteisöstä irtautumisen jälkeen etenkin toimintakyvyn ja turvallisuuden näkökulmasta.

Bahar järjestää myös suljettuja ryhmiä ja avoimia tapahtumia yhteisöistään irtautuneille nuorille. Vertaistuki on tärkeää, sillä tarvitaan vaihtoehtoja ja positiivisia esimerkkejä perheestä irtautumiselle, jotta nuoret uskaltavat tehdä irtautumispäätöksen ja voivat jakaa kokemuksia irtautumisen jälkeisessä elämässä selviämisestä. Ryhmillä ja tapahtumilla pyritään myös vahvistamaan nuorten kiinnittymistä uusiin yhteisöihin.

Tarkoituksena on myös kouluttaa irtautumisesta selvinneitä nuoria tukihenkilöiksi niille, joille irtautuminen on vielä tuore asia. Monimuotoista tukea ja rinnalla kulkemista tarvitaan, jotta nuori tietää, että hän on arvokas omana itsenään, hänellä on joku johon luottaa, hän tiedostaa itseensä kohdistuvat vaarat ja hänellä on keinoja suojata itseään.

***Laura Pönkänen**, projektityöntekijä*
Bahar-hanke, Loisto setlementti

Laura Pönkänen

Porvoon seudun toiminnanohjaaja Marja Lönnroth-Olin Rikosuhripäivystyksen pisteellä valtakunnallisilla sosiaalipäivystyspäivillä.

RIKUn palvelut esillä valtakunnallisilla sosiaalipäivystyspäivillä

Teksti ja kuva: Jenni Lehtonen

Valtakunnalliset sosiaalipäivystyspäivät järjestettiin syyskuussa Helsingissä. Päiville osallistui työntekijöitä Suomen jokaisesta sosiaalipäivystyksestä. Kahden päivän luentokokonaisuuksiin osallistui noin 150 ammattilaista päivystystyöstä sekä muista sidosryhmistä.

Rikosuhripäivystys osallistui päiville kuulijana sekä toimintansa esittelijänä materiaalin ja keskusteluiden muodossa. Etelä-Suomen RIKUn palveluita esittelivät Länsi-uudenmaan palvelupisteen toiminnanohjaaja **Janiina Mieronkoski** ja Porvoon seudun toiminnanohjaaja **Marja Lönnroth-Olin**.

Päivien aikana käytyjen keskusteluiden lomassa konkretisoitui hyvin yhteinen ymmärrys siitä, että myös rikoksen uhrin kohtaaminen ja ohjaaminen hänelle räätälöityihin palveluihin on osa sosiaalipäivystysten työtä. Suomessa sosiaalipäivystystä järjestetään ympärivuorokautisen kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi. Päivystys on toteutettava siten, että palveluun voi saada yhteyden ympäri vuorokauden ja kiireellisiä palveluja on saatavissa kaikkina vuorokauden aikoina.

Vuoden 2017 alusta tulivat voimaan terveydenhuolto- ja sosiaalihuoltolakien muutokset, joiden mukaan sosiaalipäivystystä on järjestettävä sekä laajan ympärivuorokautisen terveydenhuollon päivystysyksikön, että erikoissairaanhoidon yhteispäivystyksen yhteydessä. Järjestämistavaksi riittää päivystystyömuodon tarjoaminen yhteistyössä. Päivystyspalveluja on edelleen mahdollista tarjota myös erillisissä toimitiloissa.

Sosiaalipäivystys perustuu perustuslain säädökseen, joka edellyttää, että kunnissa on valmius vastata kiireelliseen avun tarpeeseen. Myös sosiaalihuoltolain mukaan kiireellisissä tapauksissa sosiaalipalvelujen tarve arvioidaan ja kiireelliset palvelut järjestetään viipymättä. Lastensuojelulaissa edellytetään valmiutta kiireelliseen sijoitukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa kuntia toiminnan järjestämisessä.

Väkivaltatyön avopalvelu Keravalla

Lyömätön Linja Keravalla väkivaltatyön avopalvelu toimii Keravalla, mutta palvelee koko Keski-Uudenmaan asukkaita. Astuessasi sisään näet kodikkaaksi sisustetun huoneiston. Sinua vastassa on työntekijämme, josta huokuu inhimillinen vastaanottavaisuus ja ammatillinen tarkkaavaisuus. Teemme työtä sen eteen, että tuntisit olosi luottavaiseksi ja pystyisit puhumaan sinua painavista asioista.

Olemme olemassa, koska lähisuhde- ja perheväkivalta on laajalti suomalaista yhteiskuntaa koskettava ongelma. Keski-Uudellamaalla ei ole aiemmin ollut tarjolla vastaavaa väkivaltatyön erityispalvelua. Avopalvelua toteuttavat yhteistyössä keravalainen Paasikiven Nuorisokylän Säätiö sekä Lyömätön Linja Espoossa ry. Toimintaperiaatteemme on tuoda apu lähelle ihmisiä.

Tarjoamme maksutonta keskusteluapua lähisuhde- ja perheväkivallan kaikille osapuolille. Koko perheen auttaminen onkin erityispiirteemme. Toimintamme perustuu Lyömätön Linja Espoossa ry:n työlle väkivaltaa käyttäneiden miesten auttamiseksi. Työn perustana on Lyömätön tie - Väkivallan katkaisuohjelma®. Meidän palvelustamme apua saavat niin väkivaltaa kokeneet ja sitä käyttäneet henkilöt kuin perheen lapset. Työskentelyn tavoitteena on väkivallan vähentäminen ja perheenjäsenten turvallisuuden lisääminen.

Usein avun hakemisen taustalla on huoli oman lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta. Ymmärretään esimerkiksi, että vaikka väkivalta ei kohdistuisikaan välittömästi lapseen, niin se kuitenkin aina vaikuttaa häneen. Usein apua hakee perheen äiti, joka on kohdannut väkivaltaa. Myös huoli omasta väkivaltaisuudesta on saanut ihmiset ottamaan yhteyttä palveluumme. Suuri osa asiakkaistamme on 26–40-vuotiaita perheellisiä ihmisiä. Sekä väkivallan kokija että tekijä voivat itse hakeutua palvelun piiriin tai jonkun muun toimijan, kuten kunnan tai Rikosuhripäivystyksen ohjaamana.

Usein paras apu väkivaltaan löytyy juuri yhteistyössä. Kuntien lapsiperheiden palveluilla on paras kosketuspinta perheiden elämään. Kunnilta saadun palautteen mukaan lähisuhde- ja perheväkivallan oikea-aikaiseksi tunnistamiseksi ja puheeksi ottamiseksi tarvitaan lisäkoulutusta. Olemme järjestäneet kuntien tarpeisiin räätälöityjä koulutuksia muun muassa yhteistyössä Rikosuhripäivystyksen kanssa. Tällaista yhteistyötä on mielekästä tiivistää entisestään, niin että eri toimijoiden erityisosaaminen saadaan yhteen, viime kädessä tavallisten ihmisten parhaaksi.

Annamme myös ammattilaisille lähisuhde- ja perheväkivaltaa koskevaa neuvontaa. Hyviä tuloksia on saatu muun muassa verkosto- ja työparityöskentelystä, jossa kunnan työntekijä ja väkivaltatyön asiantuntijamme työskentelevät yhdessä perheen kanssa, ja tieto sekä kokemus siirtyvät ammattilaisten kesken molempiin suuntiin. Teemme yhteistyötä kuntien lisäksi muun muassa poliisin, seurakuntien perhetyön sekä muiden yhdistysten kanssa.

*Projektipäällikkö **Jouni Sirkiä** ja Lyömätön Linja Keravalla -tiimi*

Kuva: Sami Liukkonen

Lyömätön Linja Keravalla

- Apua ja neuvontaa sekä yksityishenkilöille että ammattilaisille lähisuhde- ja perheväkivaltaan liittyvissä kysymyksissä.
- 050 373 2822 (ma–pe klo 10–11) tai info@lyomatonlinjakerava.fi
- Toimintaa rahoittaa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) Veikkauksen tuotoilla.

KESKUSTOIMISTO
keskustoimisto@riku.fi

Maistraatinportti 4 A 4. krs
00240 Helsinki

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja
050 3378 703

Jaana Koivukangas
kehitysjohtaja
040 512 9335

Sami Liukkonen
viestintäpäällikkö
RIKU-lehden toimitussihteeri
050 432 9998

Ira Johnsson
assistentti
040 646 3122

Ihmiskaupan uhrien auttamistyö
Pia Marttila
erityisasiantuntija
040 630 9669
Saara Pihlaja
suunnittelija
040 621 2443

Nuorten hanke
Maatu Arkio-Lampinen
palvelutomintojen kehittämispäällikkö
040 6744 895
Jenni Kreivi
projektisuunnittelija
040 632 4191
Raija Kontunen
projektisuunnittelija
040 670 5344

ETELÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO
etelasuomi@riku.fi

Maistraatinportti 4 A 4. krs
00240 Helsinki

Jenni Lehtonen
aluejohtaja
050 583 5331

Pääkaupunkiseudun palvelupiste
(09) 4135 0550
Maistraatinportti 4 A 4. krs
00240 Helsinki
Anne Veijola
toiminnanohjaaja
040 523 0595

Sanna Mikkola
toiminnanohjaaja
0400 971 940
Piia Kanniainen-Anttila
toiminnanohjaaja
040 672 0988
Liina Heinonen
toiminnanohjaaja
040 704 4502

Keski-Uudenmaan palvelupiste
Tuija Hellsten
toiminnanohjaaja
0400 875 395
Sibeliuksenkatu 18, 04400 Järvenpää

Päijät-Hämeen palvelupiste
Kati Ulmala
toiminnanohjaaja
050 402 1158
Loviisankatu 14 A 3, 15100 Lahti

Kymenlaakson palvelupiste
Marjukka Suurpää
toiminnanohjaaja
050 0981 837
Keskikatu 13, 3.kerros,
45100 Kouvola

Länsi-Uudenmaan palvelupiste
Janiina Mieronkoski
toiminnanohjaaja, handledare
(betjänar även på svenska)
040 351 8500
Laurinkatu 51 A 3, 2.kerros
08100 Lohja

Porvoon seudun palvelupiste
Marja Lönnroth-Olin
toiminnanohjaaja, handledare
(betjänar även på svenska)
040 652 8341
Papinkatu 19, 06100 Porvoo

ITÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO
itasuomi@riku.fi

Siltakatu 14 b 26
80100 Joensuu

Jaana Rossinen
aluejohtaja
040 507 0795
Suvi Essel
lähisuhdeväkivaltatyön koordinaattori
050 428 9360

Joensuun palvelupiste
Annariina Tahvanainen
toiminnanohjaaja
040 725 6001
Siltakatu 14 B 26, 80100 Joensuu

Savonlinnan palvelupiste
Taru Piiroinen
toiminnanohjaaja
044 075 6798
Olavinkatu 40 A, 57130 Savonlinna

Kuopion palvelupiste
Niiralankatu 7-9, 70600 Kuopio
Eila Kersalo
toiminnanohjaaja
050 557 6712
Titta Räsänen
toiminnanohjaaja
050 557 6711

Mikkelin palvelupiste
Liisa Haapea
toiminnanohjaaja
0400 922 310
Porrassalmenkatu 19 B 31,
50100 Mikkeli

Lappeenrannan palvelupiste
Maarit Kuntola
toiminnanohjaaja
050 501 7994
Kirkkokatu 1
53100 Lappeenranta

LAPIN ALUETOIMISTO
lappi@riku.fi

Maakuntakatu 29-31 B 3. krs
96200 Rovaniemi

Päivi Alanne-Kunnari
aluejohtaja
0400 979 175

Rovaniemen palvelupiste
Maakuntakatu 29–31 B 3.krs
96200 Rovaniemi
Jenny Ruotanen-Kolistaja
toiminnanohjaaja
0400 979 026
Katri Turunen
toiminnanohjaaja
040 775 3538

Meri-Lapin palvelupiste
Maria-Riitta Saares
toiminnanohjaaja
040 631 8550
Kaivokatu 5, 94100 Kemi

Itä-Lapin palvelupiste
Jonna-Tuulia Julkunen
toiminnanohjaaja
0400 970 081
Unarintie 13 B, 99600 Sodankylä

Ylä-Lapin palvelupiste
Katja Huotari
toiminnanohjaaja
040 669 5383
Ivalontie 10, 99800 Ivalo

LOUNAIS-SUOMEN ALUETOIMISTO
lounaissuomi@riku.fi
Yliopistonkatu 24 C 46
20100 Turku

Sirkku Opacic
aluejohtaja (vs.)
050 551 5055

Turun palvelupiste
(02) 235 5055
Yliopistonkatu 24 C 46, 20100 Turku
Leila Taipale
toiminnanohjaaja
050 340 3580
Tuula Kiviniemi, toiminnanohjaaja
handledare (betjänar även på svenska)
0504408126

Salon palvelupiste
Päivi Pääkkönen
toiminnanohjaaja
050 304 7015
050 516 6144
Kirkkokatu 10, 24100 Salo

Porin palvelupiste
Tuija Mäntylä
toiminnanohjaaja
050 593 6706
Antinkatu 8, 28100 Pori

Rauman seudun palvelupiste
Heidi Väkiparta
toiminnanohjaaja
050 375 5338
Aittakarinkatu 21, 26100 Rauma

LÄNSI-SUOMEN ALUETOIMISTO
lansisuomi@riku.fi
Raastuvankatu 25
65100 Vaasa

Sari Somppi
aluejohtaja
(06) 317 5654
050 572 9265

Vaasan seudun palvelupiste
Raastuvankatu 25, 65100 Vaasa
Nina Jansson
toiminnanohjaaja,
handledare/svenskspråkig service
0440 371 050
Maria Avcilar
toiminnanohjaaja
0400 175 269

Kokkolan seudun palvelupiste
Marja Lager
toiminnanohjaaja
0440 548 265
Pitkänsillankatu 12, 67100 Kokkola

Seinäjoen seudun palvelupiste
Tiina Autio
toiminnanohjaaja
040 350 3923
Kalevankatu 12 B A 16,
60100 Seinäjoki

Ålands serviceställe
Ann Kvarnström
handledare
045 734 557 77
Torggatan 26 A, AX-22100,
Mariehamn, Åland

POHJOIS-SUOMEN ALUETOIMISTO
pohjoissuomi@riku.fi
Vanhantullinkatu 2
90100 Oulu

Maarit Saukko
aluejohtaja
040 543 3495

Oulun seudun palvelupiste
Vanhantullinkatu 2, 90100 Oulu
Tanja Korkala
toiminnanohjaaja
044 7868894
Inka Poikela
toiminnanohjaaja
050 3247178

Kajaanin seudun palvelupiste
Välikatu 1 B 26, 87100 Kajaani
Jaana Vanhala
toiminnanohjaaja
040 822 5200
Jouni Kananen
toiminnanohjaaja
050 599 0279

Kuusamon palvelupiste
Jouni Kananen
toiminnanohjaaja
050 599 0279

Raahen seudun palvelupiste
Päivi Kiiskilä
toiminnanohjaaja
050 463 6188
Kauppakeskus Masto
Ollinkalliontie 3 2. krs, 92150 Raahe

SISÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO
sisasuomi@riku.fi

Nalkankatu 12 G, 2. krs
33200 Tampere

Katariina Westman
aluejohtaja
050 421 0236

Pirkanmaan palvelupiste
050 309 1551
Nalkankatu 12 G, 2. krs
33200 Tampere
Jukka Aho
toiminnanohjaaja
050 448 1792
Katja Sivill
toiminnanohjaaja
050 309 2993
Marjo Pahkala
toiminnanohjaaja
045 802 4834
Tarja Plihtari
toiminnanohjaaja
050 525 8263

Kanta-Hämeen palvelupiste
Suomen kasarmi 2, 1. krs
13100 Hämeenlinna
Tuulikki Järvelä
toiminnanohjaaja
050 378 2877

Jyvässeudun palvelupiste
Asemakatu 2, 2. krs
40100 Jyväskylä
Lea Manninen
toiminnanohjaaja
(014) 266 7150
050 368 0188
Sari Solismaa
toiminnanohjaaja
050 336 8028

Sastamala-Huittisten palvelupiste
Tiina Iso-Aho
toiminnanohjaaja
(03)5120 501
Kriisikeskus Tukitalo
Puistokatu 2, 38200 Sastamala